

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**14-18 YAŞ ARASI ERGENLERDE BENMERKEZCİLİK
DÜZEYİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(İSTANBUL-ÜSKÜDAR İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

Sultan KARADEMİR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Nilgün SARP

İSTANBUL-2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**14-18 YAŞ ARASI ERGENLERDE BENMERKEZCİLİK
DÜZEYİNİN BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(İSTANBUL-ÜSKÜDAR İLÇESİ ÖRNEĞİ)**

Sultan KARADEMİR

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Nilgün SARP**

İSTANBUL-2020

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Anabilim Dalı : ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI
Program : ÇOCUK GELİŞİMİ
Öğrenci No : 184209043
Öğrenci Adı Soyadı : SULTAN KARADEMİR

14-18 Yaş Arası Ergenlerde Benmerkezcilik Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (İstanbul-Üsküdar Örneği) isimli çalışma aşağıdaki jüri tarafından 09.01.2020 tarihinde yapılan sınavda Yüksek Lisans Tezi olarak oybirliğiyle kabul edilmiştir.

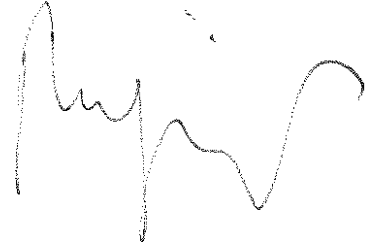
Jüri Başkanı : Prof. Dr. NURPER ÜLKÜER
(Üsküdar Üniversitesi)

İmza

Danışman : Prof. Dr. NİLGÜN SARP
(Bilgi Üniversitesi)

İmza

Üye : Prof. Dr. MESUDE ATAY
(Bilgi Üniversitesi)

İmza

ONAY

Bu tez, yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun tarih ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç.Dr. Türker Tekin ERGÜZEL
Enstitü Müdür V.

ÖZET

14-18 Yaş Arası Ergenlerde Benmerkezcilik Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Bu araştırma 14-18 yaş arasındaki ergenlerde benmerkezcilik düzeyinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenip değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma kesitsel tarama modelindedir. Araştırmanın örneklemini, 2019-2020 eğitim öğretim yılında İstanbul İli Üsküdar İlçesi'nde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesi (Nitelikli Lise), Hacı Sabancı Anadolu lisesi, Üsküdar Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Zeynep Kamil Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğrenimine devam eden 14-18 yaş arası toplam 320 öğrenci oluşturmaktadır. Uygulamaya katılmak isteyen öğrenciler rastgele seçilmiş, ailelerine araştırma hakkında bilgi vermek amacıyla Veli Bilgi Formu gönderilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyo-Demografik Bilgi Formu ve Benmerkezcilik Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Çalışmaya katılan 14-18 yaş arası ergenlerin Benmerkezcilik Ölçeği sonuçlarına göre; ergenlerin cinsiyeti ile benmerkezcilik düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ergenlerin cinsiyetlerine göre eşsizlik ve benlik odağı alt boyutlarında anlamlı farklılık saptanmıştır. Ergenlerin okul türü ile benmerkezcilik düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ergenlerin anne öğrenim durumu ile benmerkezcilik düzeyleri arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ergenlerin anne öğrenim durumuna göre benlik odağı ile anne öğrenim durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilirken, eşsizlik ve hayali seyirci alt boyutlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Ergenlerin baba öğrenim durumuna göre benlik odağı ile baba öğrenim durumu arasında anlamlı farklılık saptanırken, eşsizlik, hayali seyirci ve benmerkezcilik toplam puanında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Ergenlerin yaşı, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası ve ebeveyn aylık geliri ile benmerkezcilik düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Anahtar kelimeler: Ergenlik Dönemi, Ergen Benmerkezciliği, Eşsizlik, Benlik Odağı, Hayali Seyirci

ABSTRACT

Investigation Of Self-Centeredness In Adolescents Aged 14-18 Years In Terms Of Some Variables

The aim of this research was to evaluate and analyze the egocentrism levels between adolescents aged 14 – 18 years in terms of socio – demographic variables. This study is in a sectional diagram model. The sample for this research was consisted of 320 students between the ages of 14– 18 who continue their education at Hüseyin Avni Sözen High School, Hacı Sabancı High School, and Zeynep Kamil Vocational and Technical High School which are affiliated with the Ministry of National Education in Üsküdar District of Istanbul Province in the 2019 – 2010 academic year. The students who wished to participate in this study were chosen randomly. Parent information forms were handed out to the parents of the students in order to inform about the research. Socio – Demographic information forms and egocentrism scales prepared by the researcher were used to collect data. The data was analyzed with the SPSS 22.0 program. According to the egocentrism scales of the 14 -18 age adolescents who partook in the study; significant differences between the adolescents' genders and egocentrism levels were detected. Significant differences were detected in the uniqueness and imaginary audience sub dimensions in accordance with adolescents' genders. Substantive contrast was found between the adolescents' school types and egocentrism levels. Significant differences were found between the adolescents' egocentrism levels and their mothers' education state. While significant differences were detected according to adolescents' mothers' education states and self-focus, no differences were found between uniqueness and imaginary audience sub dimensions. While significant differences were detected between self – focus and adolescents' fathers' education status, no significant difference was found between uniqueness, imaginary audience and egocentrism. No significant difference was detected between the egocentrism levels and the adolescents' age, sibling number, birth order, fathers' education state and monthly income of parents.

Key Words: Adolescent Period, Egocentrism, Uniqueness, Self-Focus, Imaginary Audience

TEŞEKKÜRLER

Yüksek Lisans eğitime başladığım ilk günden itibaren beni motive eden, akademik desteğinin yanı sıra manevi desteği ile de tezimi tamamlamam da sonsuz katkısı olan tez danışmanım kıymetli hocam Prof. Dr. Nilgün SARP'a,

Lisansüstü eğitim dönemi boyunca emeği geçen Prof. Dr. Nurper ÜLKÜER'e, Dr. Öğr. Üyesi Filiz SHİNE EDİZER'e ve Doç. Dr. Mesut KARAHAN'a

Beni yüksek lisans yapma konusunda cesaretlendiren, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, başından sonuna kadar her aşamasında yaşadığım strese sabırla tahammül edip beni sakinleştiren kız kardeşim Emel ÇİFTCİ'ye,

Tezimin tamamlanmasını sabırla bekleyen eşim Hakan KARADEMİR ve çocuklarım Elisa Ebrar ve Yusuf KARADEMİR'e,

İsmi sayamadığım bana destek olan tüm arkadaşlarıma, yaptığım her işe iyi dilekleriyle katkıda bulunan ve bana güç veren kardeşlerime, anneme ve babama,

Uygulama yaptığım okulların yöneticilerine ve sabırla verdiğim anketleri cevaplayan sevgili öğrencilerine,

Sevgi, saygı ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

BEYAN FORMU

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, tarafımdan retilildiğini ve Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna göre yazıldığını beyan ederim.

Sultan
KARADEMİR

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜRLER	iii
BEYAN FORMU	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	vii
GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Amacı.....	2
1.2.Hipotezler (Denenceler)	2
1.3.Araştırmanın Önemi	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıkları	4
ERGENLİK	5
2.1. Ergenlik Dönemi Tanımı	5
2.2. Ergenlik Dönemleri	6
2.2.1. Erken Ergenlik Dönemi	6
2.2.2. Orta Ergenlik Dönemi	7
2.2.3.Geç Ergenlik Dönemi	8
2.3. Ergenlik Dönemi Gelişim Özellikleri	9
2.3.1. Bedensel ve Cinsel Gelişim	9
2.3.2. Bilişsel Gelişim	10
2.3.3. Sosyal ve Duygusal Gelişim	12
2.3.4. Ahlaki Gelişim	13
2.3.5. Kişilik Gelişimi	14
2.4. Ergenlik Dönemi Kuramsal Yaklaşımlar	16
2.4.1. Özünü Yenileme Kuramı	16
2.4.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	17
2.4.3. Psikoanalitik Kuram	18
2.4.4. Psikososyal Gelişim Kuramı	20
2.4.5. Sosyal Gelişimsel Kuram	22
2.4.6. Bilişsel Gelişim Kuramı	23
2.4.7. Ekolojik Kuram	25
2.4.8. Kültürel Antropoloji	26

2.5. Ergenlikte Benmerkezcilik ve Önemi.....	27
YÖNTEM	31
3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Araştırmanın Evreni.....	31
3.3. Araştırmanın Örneklemi.....	31
3.4. Veri Toplama Araçları.....	35
3.3.1. Benmerkezcilik Ölçeği	35
3.3.2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	35
3.4. Veri Toplama Süreci	36
3.5. Verilerin Analizi	36
BULGULAR	38
TARTIŞMA	49
SONUÇ ve ÖNERİLER	57
KAYNAKÇA	60
EKLER	66
Ek 1. Etik Kurul Onayı	66
Ek 2. Milli Eğitim İzin Onayı	67
Ek 3. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu	68
Ek.4 Benmerkezcilik Ölçeği.....	70
Ek 5. Sosyodemografik Bilgi Formu.....	71
Ek 6. Veli İzin Formu.....	72
ÖZGEÇMİŞ	73

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre yüzdelerik Dağılımları	32
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ailelerine İlişkin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Yüzdelerik Dağılımları	34
Tablo 3. Benmerkezcilik Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler	37
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Yaşına göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	38
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Cinsiyetine Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin t Testi Sonuçları.....	39
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Okul Türüne Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	40
Tablo 7. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sınıfına Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	42
Tablo 8. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Kardeş Sayısına Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	43
Tablo 9. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Doğum Sırasına Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	44
Tablo 10. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Anne Öğrenim Durumuna Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	45
Tablo 11. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Baba Öğrenim Durumuna Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları.....	46
Tablo 12. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ebeveyn Birliktelik Durumuna Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin t Testi Sonuçları	47
Tablo 13. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ebeveyn Aylık Gelir Durumuna Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin t Testi sonuçları.....	48

GİRİŞ

Ergenlik döneminin genellikle üreme organlarının büyümesi, gelişmesi ve işlevlerine başlamasıyla tamamlandığı kabul edilmektedir (Şahin ve Özçelik, 2016). Ancak, çocukluktan yetişkinliğe geçiş sürecinde bulunan ergenlik döneminde bireyler tüm gelişim alanlarında değişim ve gelişim içine girmektedirler (Siyez ve Aysan, 2007). Ergenler, bu dönemde biyolojik olarak olgunlaşırken artan sosyal sorumluluklarıyla beraber, sosyal ve psikolojik anlamda da gelişmekte, inançları ve değerleri şekillenmekte, anne-babanın birey üzerindeki etkisi azalırken akranların ergen üzerinde etkisi artmaktadır. Bu önemli gelişmelerin sonucu olarak ergende birçok davranış değişikliği meydana gelmektedir (Arslan, 2012).

Ergenlik döneminin başlangıcındaki hızlı değişimlerin meydana geldiği döneme “erinlik (puberte)” evresi adı verilmektedir. Hızlı bir şekilde meydana gelen beden gelişimi ve hormonların etkisiyle fiziki olgunluğa ergenlik döneminde ulaşılmaktadır (Aydın,2019, s:172). Bu dönemdeki sayısız değişimlerden en belirgin olanları, ani büyüme atılımı ile birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin ortaya çıkmasıdır (Ulusal, 2019).

Bilişsel gelişim sürecindeki önemli değişiklik bireyin somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçmesi şeklindedir. Ergenlik dönemi, düşünme sistemi açısından hayal kurma, kuram geliştirme, olasılıkları görme dönemi olarak nitelendirilmektedir. Bireyin olaylara farklı yönden bakabilme yeteneği kazanması ve farklı olasılıkları düşünebilmesi ona düşünme esnekliği sağlamaktadır (Deniz, 2018).

Bireydeki bedensel ve bilişsel gelişimdeki hızlı değişimler onun duygularında, davranışlarında ve tutumlarında belirgin farklılıklar sergilemesine neden olmaktadır (Sarıkaya, 2015). Ergenlik döneminde duygulardaki yoğunluk artışı ile birlikte istikrarsızlık, duygusal gelişimde değişimin olduğuna dikkat çekmektedir. Bu dönemde birey aile bireylerinden çok arkadaşlarının düşüncelerine önem verip onların değer yargılarını benimsemeye ve arkadaşlarına benzemeye çalışmaktadır. Bireyin akran grubu ile birlikte hareket etme çabası, ebeveynleri ile çatışma ortamı oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bu dönem boyunca karşıt görüş, tutum ve davranışlarda olumsuzluk yaşanmaktadır (Güney, 2018).

Ergenlik dönemi, fiziksel, sosyal ve duygusal, zihinsel, cinsel gelişim alanlarında gelişimin yanı sıra psikososyal olgunluğu da beraberinde getirir. Birey bu dönemde kimlik duygusunu, sosyal üretkenliği kazanmaya başlar ve erişkinlikte edineceği rollere

hazırlık yapar. Bireylerde meydana gelen değişimler sonucunda toplumun kendilerinden beklentileri ile karşılaşılabirler. Hem çocukluk özdeşimlerinin devam etmesi hem de toplumun beklentileri bireyde zorunlu değişime neden olmaktadır. Toplum içinde yer edinme çabasinda olan birey kimliğini yeniden adlandırmak zorunda kalmaktadır. (Atak, 2011).

Ergen benmerkezciliği bu dönemde görülen bir düşünce biçimidir. Ergenlik dönemde görülen benmerkezcilik; bireyin kendi duygularının, düşüncelerinin, inançlarının ve davranışlarının eşsiz ve çok önemli olduğunu ifade etmektedir (Banerjee, Greene ve Ark., 2015). “En önemli şey onun yapmak istediği şey olması, kimsenin onu gerçekten anlamayacağına inanması, her şeyin üstesinden gelebileceğini düşünmesi, kendi arkadaşlarının en iyi arkadaş olduğu” gibi ifadeler ergen benmerkezci düşünce yapısına örnek ifadelerdir (Siyez, 2009).

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; 14-18 yaş arasındaki ergenlerde benmerkezcilik düzeyinin sosyo-demografik değişkenler açısından incelenip değerlendirilmesidir. Bu çalışmanın sonucunda, lisede eğitim gören ergenlerin benmerkezcilik düzeylerinin sosyo-demografik değişkenler açısından farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilecektir.

1.2.Hipotezler (Denenceler)

H1: 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini yaş etkiler.

H2: 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini cinsiyet etkiler.

H3: 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini bulunduğu sınıf etkiler.

H4: 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini bulunduğu okul etkiler.

H5: 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini kardeş sayısı etkiler.

H6: 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini doğum sırası etkiler.

H7: 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini anne eğitim durumu etkiler.

H8: 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini baba eğitim durumu etkiler.

H9: 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini ebeveyn birliktelik durumu etkiler.

H10: 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini ebeveyn aylık geliri etkiler.

1.3.Araştırmanın Önemi

Çocukluk döneminin en önemli evrelerinden biri olarak bilinen ergenlik çocuksu tutum ve davranışlardan, yetişkin tutum ve davranışlarına geçiş dönemini içermektedir (Çelik ve Güzel, 2018). Bu dönemde çocuklar, hormonları aracılığıyla yetişkinliğe doğru yol alırken, fiziksel olarak değişime uğrarlar ve duygusal iniş-çıkışlar yaşarlar. Ancak, ergenler bu dönemde karşılaştıkları tüm problemlere çözüm ararken zihinsel, sosyal-duygusal alanlarda da olgunlaşma yaşamaktadır (Gül ve Güneş, 2009).

Ergenlik döneminde soyut düşünme becerisindeki gelişmenin de etkisi ile birey daha fazla kendine yönelik düşüncelere yoğunlaşır. Kendine yönelik bu düşünceler sonucunda ergen, kendi düşüncelerini başkalarının düşüncelerinden ayırt etmekte zorlanır. Fakat birey bu evrede başkalarında kendilerine ait düşünceleri, tecrübeleri ve olaylara karşı farklı bakış açıları olduğunun bilincindedir (Ahioglu-Lindberg, 2011)

Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı'na göre soyut işlemler dönemine denk gelen ergenlik döneminde, düşüncede esneklik ve soyut düşünme gelişir. Karmaşık akıl yürütme ile birlikte sorunların çözümünde olası yöntemleri göz önüne alır ve ergenlik benmerkezciliği görülür (Çakmak ve Demirbaş, 2018).

Ergen benmerkezciliği, ergenin kendi görünüşü ve davranışı hakkında öz farkındalığının artmasıdır (Çakmak ve Demirbaş, 2018).

Ergen benmerkezciliği ilk ergenlik döneminde başlayıp, ileri ergenlik sonu olan yirmili yaşlarda son bulmaktadır. Elkind (1967) ergen benmerkezciliği hayali seyirci ve kişisel söylence kavramları ile açıklar. Hayali seyirci kavramı, ergenlik döneminde bireylerin kendi hayal dünyasında bir seyirci yaratması ve yarattığı bu hayali seyirciler tarafından kendinin sürekli olarak gözlendiğini, kendisi hakkında konuşulduğunu sanmasıdır. Kişisel söylence diye adlandırılan özellikte ise birey daha çok yeni olan düşüncelerinin tek ve benzersiz olduğunu düşünmektedir. (Karaman, 2013).

Elkind, hayali seyirci ve kişisel söylence kavramlarının ergenlik döneminde yaşanan problemlerin çözümünde yararlı olabileceğini vurgulamaktadır. Elkind bu duruma şu örnekleri vermektedir; "Ergenin hayali seyirciler için ortaya koyduğu davranış bir hatadır

ya da genç kız gebe kalmayacağını düşünmüş ve bu sebeple korunmamıştır.” Elkind’in burada vurgulamak istediği ergenlikte yaşanan sorunlar bu iki nedenden kaynaklanıyorsa, gençlere gerçeklik ve hayalleri arasında ayırım yapmaları için yardım edilebileceğidir. Başkalarının duygu ve düşünceleri farkettilererek ergenlerdeki benmerkezcilik kırılabilir (Elkind, 1980).

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın yapılmasında geçerli olan varsayımlar aşağıda belirtilmiştir;

1. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin Benmerkezcilik Ölçeğini ve Kişisel Bilgi Formunu gerçek durumlarını yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.
2. Veri toplamak amacıyla kullanılan ölçeklerin öğrencilerin görüşlerini ortaya koyacak şekilde olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. Araştırmada kullanılan Benmerkezcilik Ölçeğindeki sorular ile sınırlıdır.
2. Araştırmaya katılan çalışma grubu 14-18 yaş grubu çocukları ile sınırlıdır.
3. Araştırma örneklemini İstanbul- Üsküdar İlçesindeki 2019-2020 Eğitim-Öğretim döneminde bulunan lise öğrencileri ile sınırlıdır.
4. Araştırma 14-18 yaş arası 320 öğrenci ile sınırlıdır.

ERGENLİK

2.1. Ergenlik Dönemi Tanımı

Batı literatüründe ergen sözcüğü “*adolescent*” olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyümek-olgunlaşmak manasında kullanılan Latince “*adolescere*” fiil kökünden gelen sözcüğün yapısı sebebiyle bir durumu değil, bir dönemi ifade etmektedir (Yavuzer, 2003, s: 262). Ergenlik dönemi, fiziksel ve duygusal değişimlerle beraber cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile başlayıp bireyin bağımsızlığını, kimlik duygusuyla birlikte sosyal üretkenliğini kazandığı zaman sona eren dönemdir (Derman, 2008).

Ergenlik dönemi ile ilgili sorunlar yazılı tarihin başından itibaren aileleri, eğitimcileri, felsefecileri ve sosyal bilimcileri ilgilendirmiştir. Gençliğin kararsızlıklar ve sıkıntılarla geçen bir süreç olduğunu düşünmüşler ve pek çok görüş ileri sürmüşlerdir. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir;

Sokrates, ergenleri lüksten hoşlanan, olumsuz davranışlara sahip olan, otoriteyi önemsemeyen bireyler olarak ifade ederken *Platon*, gençlik kavramını ruhsal sarhoşluk olarak görmektedir.

Aristoteles ise, gençlerin değişken yapısından söz ederken onların mantıksız, dürtüsel, tutkularına karşı koyamayan, eleştiriye açık olmayan varlıklar olarak tanımlamıştır (Dinçel, 2006).

G. Stanley Hall 1904 yılında yayınladığı “*Adolescence*” kitabında ergenliği yeniden doğuş süreci olarak ifade ederken bu süreçte bireyin insanlığın uygarlık aşamasına ilk geçişteki süreçleri tekrar yaşadığını belirtmiştir. Bireyin bu dönemde göstermiş olduğu birtakım tepkiler ile insani değerlerin çatışması sonucu stres yaşanmaktadır. Hall bu sebeple ergenlik dönemini “*fırtına ve stres*” dönemi olarak nitelendirmiştir (Kulaksızoğlu,2018, s:19-20)

Rutter'da (1976), ergenlik döneminin fırtınalı ve stresli bir dönem olduğunu desteklerken bireyin sessiz bir çalkantı içinde olduğu görüşündedir. Birey kendi içinde, dışarıya yansımayan, diğerlerinin farkına varmadığı duygu dünyasında rahatsızlıklar ve sosyal kuşklar yaşamakta ancak bu durum gerek sosyal gerekse akademik alanda işlevsel bir bozukluğa neden olmamaktadır (Çetin ve Ark., 2004).

Havighurst (1959)'a göre, yetişkinliğe has bir dizi önemli gelişim görevlerini başarması gerektiği düşünülen çağ,

Yörükoğlu (1981), bireyin bağımsızlık için mücadele ettiği dönem,

Gençtan (1978), Zorlamalı yaşam evrelerinden ilki olarak nitelendirir (Kılıççı, 2006).

Atabek (2002), ergen olmayı, çocukluktan, çocuk yapabilir konuma geçiş dönemi olarak ifade eder (Taşçı, 2013).

Kulaksızoğlu'na göre, ergenlik; insanda bedence büyümeyle birlikte, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel gelişmelerde de değişimlerin olduğu, buluş ile başlayıp fiziksel büyümenin sonlanmasıyla bittiği düşünülen dönemdir (Kulaksızoğlu, 2018, s:17)

UNESCO'nun tanımına göre: "genç; öğrenim yapan ve hayatını kazanmak için çalışmayan ve evi olmayan insandır." Gençlik çağının başlangıcı ve sonu konusunda farklı yaş sınırları ileri sürülmektedir. UNESCO'nun tanımlamasındaki gençlik çağı, 15-25 yaş arasıdır. Birleşmiş Milletler Örgütüne göre gençlik çağı, 12-25 yaş arasındadır.

Milli Eğitim Bakanlığı ise gençliği, 12 ile 24 yaşları içine alan çocukluk ve genç yetişkinlik arasında kalan grubun buluş çağına ulaşmasıyla biyo-psikolojik açıdan çocukluk döneminin bitişi ile toplumsal olarak sorumluluk alma dönemi olarak tanımlar (Kulaksızoğlu, 2018, s:32)

2.2. Ergenlik Dönemleri

Ergenlik dönemi ırk, cinsiyet, iklim, hormonal faktörler, ailesel özellikler, çevresel uyaranlar ve beslenme özelliğine göre farklılık göstermektedir. Bu sebeple ergenlik döneminin tüm yönlerini içine alan ve çoğunluğun kabul edeceği bir tanımını yapmak oldukça zordur (Özbakır, 2015).

Ergenlik dönemi her bireyde aynı yaşlarda başlamadığından yaş sınırını belirlemek güçleşmektedir. Ama inceleme kolaylığı açısından belli dönemlere ayırmak fayda sağlamaktadır (Yörükoğlu, 2004, s:13-14). Ortalama insan yaşamının yaklaşık onda birini içine alan ergenlik dönemi, kişinin yaşamındaki önemli değişikliklerin olduğu bir dönemdir. Ergenliğin başında birey biyolojik olarak, sonunda ise psiko-sosyal açıdan değişiklikler yaşamaktadır. Dolayısıyla, uzun bir süre olarak değerlendirilen ergenlik dönemini "**erken, orta ve geç**" dönemler diye ayırmak mümkündür (Özbakır, 2015).

2.2.1. Erken Ergenlik Dönemi

Erken ergenliğin, 10-14 yaş aralığındaki bireyleri kapsadığı kabul edilmektedir. Bu dönemde kızlar bedensel gelişim olarak erkeklerden daha öndedir.

-Oldukça hızlı değişen fiziksel görünümün yanı sıra davranışsal olarak da değişiklikler görülür (Parlaz ve Ark., 1999).

-Bu dönemde bireylerin odak merkezi bedenleridir ve fiziksel gelişimlerdeki hızlı değişimlerine uyum sağlamakta zorlanırlar (Derman, 2008).

-Pubertal değişim ile birlikte beden imajıyla ilgili kaygılar vardır.

-Cinselliği fark etme, fiziksel gelişimdeki değişimden utanma ya da karşı cinse olan ilgi artışı şeklinde kendisini gösterebilir.

-Birey bu dönemde kendini aileden soyutlamaya çalışır ama ebeveynlerinin kontrolüne karşı belirgin bir çatışma içerisine girmemektedir. Aileden biraz daha bağımsız olmayı tercih ederler (İnanç ve Ark., 2004, s:231).

-Jean Piaget, Bilişsel Gelişim Kuramında; erken ergenliğin 12 yaşından sonraki dönemini soyut işlemler dönemi olarak adlandırır ve bu dönem bütün ergenlik boyunca devam eder. Bu dönemde birey hem kendi geçmişinden getirdiği hem çevresinden edindiği deneyimlerle evreni anlamlandırmaya çalışırken kendi algılarına dayanır.

-Ergen artık sembollerin gerçek nesnelere uyumunu aramaz, düşünceler hakkında düşünmeye başlar, soyut kavramları anlaşılır hale getirebilir ve soyut düşünceleri analiz edebilir (Güney, 2018).

-Erik Erikson'un "Kimlik Kazanmaya Karşı Kimlik Karmaşası" olarak adlandırdığı psikososyal gelişim evresi erken ergenlik dönemini kapsamaktadır. "Ben kimim?" sorusunu sormaya başlayan ergen, tanımaya başladığı bedenine uygun bir kimlik bulmaya yönelir.

-Bireyin geçmiş gelişim dönemlerinde kazandığı kişilik özellikleri olumlu kimlik duygusu oluşturmada oldukça önemli bir yere sahiptir (Güney, 2018).

2.2.2. Orta Ergenlik Dönemi

Genel olarak 15-17 yaş aralığındaki dönemi kapsamaktadır.

-Büyüme bir önceki döneme göre yavaşlamıştır ve boy erişkin boyunun %95'ine ulaşmıştır (Can, 2007).

-Bu dönemde vücut görünümü olarak kabul edilir.

-Bu dönemin en belirgin özelliği bağımsızlık duygusu ve kişiliğin oluşmasıdır (Parlaz ve Ark., 1999).

- Akranları ile daha çok yakınlık kurarken çok sayıda ve çeşitli ilişkiler içerisine girebilir.
- Karşı cinse ilginin artmasıyla birlikte erkeklik veya dişilik yeteneklerini de deneme çabası ortaya çıkar.
- Cinsel dürtülerdeki artış romantik ilişkileri daha karmaşık hale getirmektedir.
- Bu dönemde cinsel aktivite deneyimlerinde artış olmaktadır (Can, 2007).
- Bireyin kendine güveni, risk alma önemli bir belirleyici olarak kabul edilir. Sınırsız güç ve yenilmezlik duyguları gelişir.
- Bu dönemde riskli davranışların artmasına sebep güçlü olma duygusudur. Bu durum da ebeveynler ile çatışmaları kaçınılmaz kılar.
- Özgürlük ile ilgili istekleri baskındır. Yaşıtlarına bakarak özgürleşme sürecindeki davranış kalıplarını tanımlar (İnanç ve Ark., 2004, s:232).

2.2.3.Geç Ergenlik Dönemi

Genel olarak 18-21 yaş aralığını kapsar ve üst sınırı kültür, ekonomi ve eğitsel faktörlerden kısmen etkilenerek değişmektedir.

- Bu dönemde bireyin yaşadığı kaygılar daha çok büyüme ve cinsel gelişime yöneliktir. Ancak bu kaygılar soyut düşünme becerisinin kazanılmasıyla sona erer.
- Geleceğe yönelik seçimler yapma ve bu seçimleri uygulama yeteneği gelişir (Can, 2007).
- Narsistik tutumlar iki taraflı görebilme yeteneğinin gelişmesiyle son bulur.
- Arkadaş gruplarından çıkıp daha çok kişisel ilişkilere yönelim vardır. Bu sebeple evlilik ve aile kurmaya yönelik planlar yapılabilir.
- Birey bu dönemde bireyselleşmesini tamamlayarak gerek ailesine gerekse başkalarına bağımlılıktan kurtularak bağımsızlaşır.
- Erişkinler arası ilişkilere geçiş başlamıştır ve uygulanabilir, gerçekçi mesleki seçimler, sosyal, dinsel, cinsel ve ruhsal değer yargılarını değerlendirmektedir. Uzlaşmada artış ve sınırlarını belirleme söz konusudur (Parlaz ve Ark., 1999).
- Kimlik kazanılmasında önemli faktörler; meslek seçimi, kendine uygun bir yaşam biçiminin belirlenmesi, karşı cinsle duygusal bir ilişki kurulması, felsefi, siyasi ve dini

görüşler geliştirilmesi, bir grubun içinde olunması ya da bir gruba ait hissedilmesi, kendine ait bir değerler sistemi edinilmesidir. (Özbakır, 2015).

2.3. Ergenlik Dönemi Gelişim Özellikleri

2.3.1. Bedensel ve Cinsel Gelişim

İnsan gelişim sürecindeki en hızlı iki büyüme evresinden biri ergenlik döneminde görülmektedir. Bu dönemde bedensel gelişimde meydana gelen değişimler, bireydeki duygusal, sosyal ve zihinsel olgunlukların da temelini oluşturmaktadır (Yavuzer, 2003, s:264)

Ergenlik döneminin başında ve puberte dönemi olarak tanımlanan süreçte ergenlik dönemine adım atan bireyler hızlı bir şekilde hormonal ve fiziksel değişimler yaşamaktadır (Körük, 2016). Bu dönemde en çok dikkat çeken değişiklikler, boy ve ağırlık artışı ile beraber çocuğun cinsel olgunluğa ulaşmasıdır. Kadın ve erkek cinsiyet hormonlarının salgılandığı ergenlik döneminde cinse özel bulgular ortaya çıkmaktadır. Puberte de salgılanan cinsiyet hormonları ergen bireyin cinsel ve duygusal davranışlarındaki değişimlere neden olmaktadır (Özcebe, 2002). Son yüzyılda yapılan araştırmalar pubertenin başlangıç yaşının gelişmiş ülkelerde her 10 yılda bir 2-3 ay geriye kaydığını göstermektedir (Bundak ve Ark., 2008).

Puberte döneminin başlamasıyla ergenlik dönemi boyunca beyin yapısında önemli değişimler oluşur. Corpus callosum olarak adlandırılan ve beynin her iki küresini birbirine bağlayan bölge kalınlaşır. Böylece ergenin bilgiyi işleme kapasitesi artar. Ayrıca beyin prefrontal korteks ve amigdala bölgelerinde görülen hızlı ve yoğun gelişmeler ergenlik dönemiyle beraber 24-25 yaşına kadar sürmektedir (Bava ve Tapert, 2010). Erinlik çağı kızlarda 11-13, erkeklerde ise 13-14 yaşlarında başlar ve birbiriyle etkileşim halinde olan genetik ve çevresel faktörlerce belirlenirken bu yaş aralığı kişiden kişiye ve cinsiyete göre değişiklik göstermektedir. Kızlardan yaklaşık iki yıl sonra erinliğe giren erkeklerin cinsel açıdan fiziksel yetkinliğe erişmeleri aşağı yukarı aynı yaşlarda olmaktadır (Andiç, 2013). Kızların çoğu yılda 5-10 cm büyür ve maksimum boya 16-17 yaş dolaylarında erişirken, erkekler ise yılda 7,5-12 cm büyür ve maksimum boya 18-20 yaşları arasında ulaşır. Büyüme atılımı sırasında eller ve ayaklar bedenin diğer bölümlerine oranla daha çabuk geliştiği için bu dönemde geçici beceriksizlik ve sakarlık

görülmektedir. Ağırlık boy ile birlikte artar ve erinliğin ilk evresinde kızlar erkeklerden daha fazla kilo alırlar (Gander ve Gardiner, 2015, s:445).

Ergenlik döneminde *birincil ve ikincil* cinsiyet özelliklerinin gelişiminde yaşanan değişimler gençleri etkilemektedir;

-Kızlardaki ilk cinsel olgunlaşma belirtileri; göğüs tomurcuklarının çıkmasıyla birlikte göğüslerdeki gelişme, ilk adet kanamasına hazırlanmak için rahim ve vajina büyüklüğünün artması ve ilk adet kanamasının olması, vücutta tüylenmenin artması, yağ bezlerinin tıkanması sonucu oluşan sivilceler şeklindedir (Deniz, 2011).

-Erkeklerde cinsel olgunlaşmanın ilk belirtisi ise; sperm salgılayan erbezlerinin büyümesi ve daha sonra penisin büyümesi, ilk gece boşalmalarının yaşanması, vücutta kıllanma, ses tellerinde kalınlaşma şeklindedir. Erkeklerdeki birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinde yaşanan gelişim kızlardaki gelişimden yaklaşık olarak iki yıl daha uzun sürer (Gander ve Gardiner, 2015,s:249).

2.3.2. Bilişsel Gelişim

Bedensel ve cinsel değişimler ile birlikte ergenlerin bilişsel gelişiminde de değişimler yaşanır. Bilişsel gelişim olarak bilinen olgu, ergen bireylerin yalnız kendilerini, ailelerini, akranlarını ve arkadaşlarını değil, dünyalarını görme biçimi üzerinde uzun süreli etkiler taşır. Bu dönemde bireylerin düşünme süreçleri değişir, geleceğe yönelik ve soyut düşüncelere yoğunlaşırlar (Gander ve Gardiner, 2015, s:458).

Bilişsel gelişimi dört döneme ayıran Piaget, gelişimde iki değişkenin etkili olduğunu savunmuştur. Birincisi merkezi sinir sisteminin olgunlaşmasını sağlayan *biyolojik* etmenler, ikincisi ise çocuk ve çevresi arasındaki etkileşimin düzenlenmesini sağlayan *sosyal* etmenlerdir (Budak ve Ark., 2018). Piaget'e göre bilişsel gelişimin son dönemi olan soyut işlemler dönemi on iki yaş ve sonrasında başlayarak yetişkinlik yıllarına kadar sürmektedir. Bu dönemde çocukluk çağına özgü düşünme biçimi, yavaş yavaş yetişkinlik dönemindeki düşünme biçimine dönüşmektedir. Ergenlik dönemi içinde yetişkin düşüncesinin özelliklerini tümüyle içermeyen, ergenlik dönemine has bir düşünce biçimi kendini gösterir (Taşçı, 2013). Bu dönemde ergen bireyin düşünme biçimi;

- Olayların nedenini araştırmaya yöneliktir.
- Varsayımlara dayalı olasılıklar, mantık yolu ile analiz edilir ve eyleme geçmeden önce çıkarımlar yapılır.
- Problem çözümünde deneme yanılmadan ziyade daha sistematik bir yaklaşım uygulanır.
- Birey bir olay olduğunda diğerlerinin görüşlerine inanmaz, olayın arkasındaki nedeni anlamaya çalışır.
- Deyim ve atasözlerinin aslında neyi ifade ettiğini bilir.
- İmalardan ve benzetmelerden anlatılmak istenen kavrayabilir.
- Okuduğu metnin ana fikrini kolaylıkla açıklayabilir.
- Yaşadığı olayların her zaman gerçekleşebilme ihtimaline karşı şans eseri gerçekleşebileceğini de bilir.
- Olası bir problemi, üretilen hipotez ya da açıklamaları test etmek amacıyla hipotetik/varsayım düşünme biçimini kullanır.
- Çoklu değişkenlerin birleştirilmiş ya da etkileşimli faktörlerini düşünmeyi ve biliş ötesi (kişinin düşünme süreci hakkında düşünmesi) düşünebilir (Adams, 2000).

Ergenlik döneminde birey soyut düşünme becerisinin de etkisi ile daha fazla kendine dönük olmaya başlamakta, kendi düşüncelerini diğerlerinin düşüncelerinde ayırt edememektedir. Ancak birey başkalarının da kendilerine ait fikirleri, deneyimleri ve görüşleri olduğunun farkındadır ve buna bağlı olarak iki tür inanç geliştirmektedir. *Hayali seyirci* olarak adlandırılan ilk kavramda ergen birey, etrafında bulunan herkesin dikkatinin kendi üzerinde olduğuna inanmaktadır. Bir diğer inanç ise *kişisel efsane*, birey sadece kendisinin bu evrede olduğunu hissettiği için kendi düşünce ve duygularına sahip başka hiç kimsenin olmadığını, sadece kendisinin bu düşüncelere sahip olduğunu sanarak düşüncelerini ve duygularını biricik görmesidir (Ahioğlu-Lindberg, 2011).

Elkind'e göre ergenlik döneminde bireyin kendisiyle ve kendi düşünceleriyle o kadar çok meşguldür ki kendi düşünceleri ile başkalarının düşünceleri arasındaki ayrımı yapamamaktadır. Kendi bedenine gösterdiği aşırı ilginin herkes tarafından gösterildiğini düşünerek hayali bir seyirci kitlesi oluşturduğunu ve devamlı izlendiğini düşünerek yaşadığını belirtmektedir. Genç yaşadığı duyguların herkesin yaşadığı duygulardan farklı

olduğunu düşünür, etrafındaki yetişkinler onu hiçbir zaman anlamayacaktır, o biriciktir, herkesin öleceğini ama kendinin ölmeyeceğini düşünür. Elkind, bu tarz düşünceyle de kişisel efsane yaratıldığını belirtmiştir (Yılmaz, 2000).

2.3.3. Sosyal ve Duygusal Gelişim

Bilişsel ve bedensel gelişmelerle birlikte toplumun ergen bireylerden beklentileri de artmaktadır. Ergenlik döneminde birey kendini üyesi olduğu topluma kabul ettirmek istemektedir. Zamanla kazanılacak olan toplumsal uyum süreci sosyal ilişkilerde artış ile beraber hem cinsleri ile iletişim isteği şeklinde kendini gösterir (Ulusal, 2019). Bu dönemde ergen bireyde; duygusal çatışmalar, karşıt duygular, kısa ve ani coşkulu olma durumu, taşkınlık yapma eğilimi, ilişkileri devam ettirmede başarısızlık, küskünlük, ilgi çekme ya da karşı cinsi etkilemek amacıyla yapılan yersiz eylem ve hareketler şeklinde görülmektedir. Ergen birey, toplumda saygınlık kazanma ve statü sahibi olmayı istemektedir. Bu isteğinin karşılanması da içinde bulunduğu toplulukla yaşadığı toplumsal uyuma bağlıdır (Erdoğan, 2014). Toplumsal uyum sürecinde bireylere tecrübe edinmesi için fırsat tanınması, özgür bir aile ortamının sunulması ve yeterince sevgi-güven içinde büyümesi çocukların ergenlik döneminde yaşayacakları uyum sürecini başarılı kılmaktadır (Yavuzer, 2003, s:276).

Kişiliğin toplumsal nitelik kazandığı bu dönem içerisinde ergen, kim olduğuyla birlikte, neye değer vermesi gerektiğini, kime inanacağını ve amacını bulmaya çalışır. Etrafında “onun gibi” olmak istediği kişiler arar ki özdeşleşme yaparak kişiliğine biçim verebilsin. Yaşadığı çevrenin ekonomik ve sosyo-kültürel şartlarının etkisi altında, sorumluluk ve bağımsızlık arasında denge kurmak ister. Zamanla karşı cinse olan düşmanca duyguların yerini ilgi alırken, ergenlik döneminin sonuna doğru toplumsal davranışlarda olgunlaşma ile birlikte gruplarda genişleme görülür. Bu dönemde birey ait olduğu gruba önem verir ve grup normlarına uymaya gayret eder. Bu uyum dış görünüş ve davranışlarla beraber fikirleri de kapsar. Ergen, içinde bulunduğu grubun idealleri ve sosyal standartları ile kendi davranışını değerlendirmektedir. Başarı, yetenek, ilgi ve dürtülerini grup istekleri doğrultusunda yönlendirerek başarılı ve kabul edilmiş bir birey olmaktadır (Yavuzer, 2003, s:277-278).

Ergenlik döneminde duygu dünyasında yaşanan değişikliklerle birlikte çevre ile olan ilişkilerde değişmektedir. Genç karşısındaki kişiye kolay inanıp kolay bağlanmakta, çok kolay sevip kolay kopmaktadır. Bu duygu durumu içerisinde kendini her anlamda

yeterli görmeye başlamaktadır. Bir taraftan yetişkinlik hayali kurarken bir taraftan da yetişkin düşüncesine sahip olabileceğine inanır. Güçsüzlük ve yetersizlik hislerinden rahatsız olur. Toplum içinde kabul görmek, öne çıkmak ve popüler biri olmak isterken, ailesinden ve onların baskısından bir an önce kurtulmak ister. Giyim tarzına, konuşma şekline, zevk ve isteklerine karışılmasından, sosyal hayatının kısıtlanmasından hoşlanmaz. Bir yandan kendisine verilen sorumlulukları yerine getirmezen, bir yandan da yeni sorumluluklar almak ister (Güney, 2018).

Ergen bireyin duygu ve davranışlarında görülen bu iniş-çıkışların yanında, pek çok olumlu gelişmeler de gözlenir. Bilişsel gelişmeyle birlikte, gencin düşünme becerisinde önemli bir gelişme olur. Soyut kavramları daha iyi anlayıp kullanırken, ilgi alanları artar ve ileride edinmek istediği meslekle ilgili konulara yoğunlaşır. İnsan ilişkileri üzerinde düşünmeye başlar, kendini ve etrafındaki insanları gözleme yeteneği ile birlikte, başarılı olma ve kendini kanıtlama çabası artar (Avcı, 2006).

Gençlik döneminde biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimin dengeli gerçekleşmesi birçok faktöre bağlıdır ve bu faktörlerden en önemlisi ailedir. Ergen bireyin ailesindeki toplumsal değer yargıları, sosyal ilişkiler ve cinsel konular karşısında takındığı tavır, onun sosyal ve duygusal gelişimini büyük ölçüde etkilemektedir (Güney, 2018).

2.3.4. Ahlaki Gelişim

Ahlak genel olarak iyi ve doğru davranışların bir bütünü olarak ele alınmaktadır. İnsanların uymaları gereken davranışlar ve kurallar bütünüdür. Ahlaki gelişimin temelleri yaşamın ilk beş yılında atılmaktadır. Vicdani uyanmanın bir göstergesi olan utanma ve suçluluk duyguları sayesinde birey, kazandığı içsel ölçütlerle ahlaki gelişimi oluşturan davranışları kontrol etmeye başlamaktadır. Kişilikten ayrı düşünülmeyip kişilik gelişiminin bir alt basamağını oluşturan ahlak duygusu, ergenlik dönemiyle birlikte bireyin hayatında daha etkili yere sahip olmaktadır (Acuner, 2004). Kişilere veya topluma göre ahlak, değişiklik göstermekle birlikte kişilerin yaşamını sürdürebilmesi ve toplumsal hayatın gerekliliği olan kurallar olmazsa olmazdır denilebilir (Kaşıkçı 2014).

Ergenlik döneminde zihinsel gelişimdeki hızlanma nedeniyle ahlaki değerler önem kazanmakta, sosyal beklentiler ve bireyin yaşadığı deneyimler ergenlik döneminde artmaktadır. Kimlik ve benlik kavramlarının oturması için bireyin bazı değerleri oluşturması gerekmektedir. Ahlaki değer gelişimi ve ebeveyn tutumları birbirleri ile

bağlantılıdır. Sevgi ve değer veren tutum sergileyen ailelerde yetişen çocuklar kendine güvenen, aldığı sorumluluklarla karar verebilirken, cezaya ve eleştiriye dayalı yöntem izleyen ailelerde yetişen çocukların ahlaki olgunluğa ulaşamamış ve kendilerini değersiz hissedenden bireyler olduğu görülmektedir. (Semerci, 2007). Ahlaki olgunluk; doğru-yanlış arasındaki farkı bilmek, doğruyu seçmek ve doğruyu içselleştirmek demektir. Kağıtçıbaşı'ya göre ahlaki olgunluk, sosyal çevrenin ve öğrenmenin etkisi ile oluşur (Akçınar ve Ark., 2018).

Ergenlik döneminde bireyin kendisine olan saygısı artmaya başlar ve önceki yaş dönemlerinde akran kabulüne dayalı bir saygı anlayışı mevcutken yaş ilerledikçe ve birey olgunlaştıkça kişisel başarılar rol oynar. Ayrıca ailedeki destek, düşünmeye sevk eden eğitim ve sosyo-kültürel çevrede ahlaki gelişimi etkilemektedir. Bu dönemde ergen bireyler;

-insanlar tarafından oluşturulan kuralların gerektiği zaman değiştirilebileceği bilincindedir,

-ceza, kuralların ihlal edilmesiyle birlikte kendiliğinden uygulanan bir durum olmaktan çıkmıştır,

-bir davranışın iyi ya da kötü olarak nitelendirilmesi davranışı yapan kişinin niyetine bağlıdır. (Taşçı, 2013).

Ahlak yapısının ergenlik döneminden önce tam anlamıyla olgunlaşması mümkün değildir. Ahlaki değerler yeterli ve uygun bir bilişsel gelişim ile kavranıp benimsenmektedir. Ergenlik dönemi ile birlikte ahlaki olgunluk yönelimi soyut düşünce gelişimine paralel olarak gelişir. Bu dönemde bireyin ahlak kurallarına uymaya çalışmasının sebebi ceza korkusu değil zorunlu olarak uyulması gereken kurallar olarak benimsemesidir. Ahlak gelişiminin bireylerdeki etkileri, ailesi başta olmak üzere çevresindeki yetişkinler ve onlarla var olan ilişkilerinde de görülmektedir (Koç, 2004).

2.3.5. Kişilik Gelişimi

Kişilik kavramı, bir insanı başkasından farklı kılan özellikleri içine alan ve bulunduğu çevreye uygun davranmak için geliştirdiği davranış biçimini ifade eder (Yörükoğlu, 2004, s: 81) Kişilik gelişiminin oluşumunda ebeveyni tarafından çocuğa aktarılan genler ile çevresel faktörler etkili olmaktadır (Özdemir ve Ark., 2012). Kimlik, her bireye doğumuyla birlikte bir iz koyar, onun mevcudiyetini kabul eder ve

diğerlerinden ayırır. Çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine geçişteki ara dönem olan ergenlik dönemi, kimlik duygusunun geliştiğı bir dönem olması yönüyle önem arz etmektedir (Gündoğdu, 2016). Kimlik oluşumu ergenlik dönemi ile başlayan ya da biten bir süreç değil, hayat boyu devam eden bir süreçtir. Temeli çocukluk döneminde ebeveynler ile yaşanan deneyimlere dayanır (Dolgin, 2014, s:92)

Genç, bu dönemde kendine yaşamının en önemli sorusu olan “Ben kimim?” sorusunu sormaya başlar. Bireylerin bu suali sorduğı ergenlik dönemi, farklı ideolojik değerlere ilgi gösterip bağlandıkları bir dönemdir. Bu dönemin en belirgin özelliğı bağılıktır ve ergene doğru kimliğı kazandırmaya yardımcı olacak, çocuğun idealine alabileceğı gerçek ya da hayali karakterler devreye sokulmalıdır. Rol model olma özelliğindeki bu karakterler yetişkinlerde olabilir, üyesi olduğı kültüre ait tarihsel şahsiyetler ve kahramanlarda olabilir (Erikson, 2014, s:163)

Kişilik birçok parçadan oluşan benlik resmidir; mesleki kimlik, politik kimlik, dinsel kimlik, ilişkisel kimlik, başarı/entelektüel kimlik, cinsel kimlik, kültürel kimlik, ilgiler, kişilik özellikleri (içe /dışa dönük, kaygılı/sakin, arkadaşça/düşmanca, vb.), fiziksel kimlik. İstikrarlı bir benlik duygusuna erişmeden önce ergenler farklı rol ve ilişkileri denerler. Bir an tartışmacı olurken iş birlikçi olabilirler, bir gün derli toplu diğer gün özensizdirler, bir hafta arkadaşını severken ertesi hafta ondan nefret edebilir. Bu kişilik deneyleri, gencin dünyada kendi yerini bulmada planlı çabalarının bir parçasıdır. Gençlerin deneyebilecekleri yüzlerce rol ve her bir rolü gerçekleştirebilecekleri bir o kadarda yol bulunmaktadır (Santrock, 2017, s:153-160).

Ergen bireyin yaşamış olduğı içsel (fiziksel ve bilişsel) değişiklikler, sosyal çevre ve toplumsal beklentiler de kimlik oluşumunu etkilemektedir. Kimlik bireye toplum tarafından sunulan bir özellik olmadığı gibi ikincil cinsiyet özelliklerinde olduğu gibi olgunlaşarak da oluşmamaktadır. Bireyin kişisel çabaları sonucunda kimliğe ulaşılır. Bireyin geçmişini, şimdiki zamanını ve geleceğinin bütünleştirerek yaptığı kimlik arayışı anlamlı bir benlik kavramının oluşmasını sağlamaktadır. Ergenlik döneminde bireyin kendi özellikleri hakkında düşünceye sahibi olması ve bu özellikler düşünce, değer ve davranış boyutunda tutarlılık ve devamlılık göstermektedir (Taşçı, 2013).

Ergen birey kendi kişiliğı ile ilgili doğruları sorgulamaya başlarken, kendisinin başkaları tarafından nasıl değerlendirildiğini önemser. Genç erişkinlik çağında, benliğine yönelttiğı ilgisi kaybolmaya başlar. Bu dönemde ayrıca kişinin belli aşamaları geçmesi (

ehliyet almak, başarılı olmak, vb.) gelişmekte olan benlik değerlendirmesi için önemlidir (Taşçı, 2013). Erikson, ergenlik döneminde kişiler arası ilişkilerin kimlik gelişiminde önemli olduğunu, bireyin farklı ilişkiler deneyerek, gelecekteki yetişkin rollerinde başarılı olmasında çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Yetişkin bireyin dünya görüşününün oluşmasında ergenlik dönemindeki akran ilişkilerinin sosyal destek ve deneyim bakımından önemli olduğunu belirtir (Bayhan ve Işıltan, 2010). Ergenlik döneminde sağlıklı bir kimlik oluşturabilmesi için bireyin daha önceki gelişim dönemlerini sağlıklı bir biçimde geçirmiş ya da ailevi ve sosyal ilişkilerdeki çatışmaları çözmüş olması gerekmektedir (Taşçı, 2013).

2.4. Ergenlik Dönemi Kuramsal Yaklaşımlar

2.4.1. Özünü Yenileme Kuramı

G. Stanley Hall ergen psikolojisinin babası olarak bilinir. Hall'ın kuramı biyolojik temelli sınıflandırılmış ve çevre faktöründen bahsedilmemiştir. Hall Özünü Yenileme Kuramı olarak tanımladığı kuramında C. Darwin'den etkilenmiştir. Bireyin gelişimini insan türlerinin gelişimi ile ilişkilendirerek çocuk ve ergenlik dönemini açıklamıştır (Steinberg, 2007).

Hall'a göre çocukluğun çeşitli evreleri insan gelişiminin çeşitli evrelerine denk gelir. İnsanın yaşam süreci içerisindeki gelişimi, canlının evrim süreci içerisindeki gelişiminin bir tekrarıdır ve bu süreç ergenlik dönemi içinde geçerlidir. Ergenlik döneminin insan yaşam döngüsü içerisindeki önemli bir dönem olduğunu savunan Hall, insanın bencil güdülerini, ihtiyaç ve yaşamını devam ettirme düşüncesiyle hayvanlar aleminin bir üyesi olarak doğduğunu söyler. Ergenlik döneminde birey sosyal sorumluluklarıyla birlikte kendi hakları ve başka yaşamlarla ilgili kaygılarıyla, modern yaşamın bir üyesi olarak tekrar hayat bulur. Hall'a göre ergenlik dönemi, insan evrimindeki ilkelikten uygarlığa geçişi simgelemektedir (Adams, 1995).

Stanley Hall insan yaşamını dört döneme ayırmaktadır;

-Bebeklik; insanın emekleme dönemi ve insanlık tarihindeki hayvanlık aşamasını ifade etmektedir.

-Çocukluk; birey insanın avcılık yaptığı dönemi tekrarlar.

-Ergenlik; bu evreyi yabanilik ile uygar yaşam arasındaki kültürün şekillendiği evre olarak tanımlanmaktadır. 20-25 yaşlarına doğru sonlanmakta ve *fırtına ve stres* dönemi diye adlandırılmaktadır.

-Yetişkinlik; insanlık tarihindeki son evreyi yani insanlığı temsil etmektedir.

Ergenliği uygar döneme en yakın dönem olarak görmektedir. Çünkü ergenlik uygar ve uygar olmayan arasında gel-git ve çatışmaların yaşandığı dönemdir. Çocukla yetişkin arasında pek çok çatışmanın yaşandığı bu dönemde Hall eğitime önem vermektedir. Eğitim ile çocuğun olumsuz davranışlarının düzelebileceğini ifade etmektedir (Yılmaz, 2000).

Hall, ergenlik dönemindeki şiddetli ruh hali değişimlerinden bahsederken gencin, enerjik ve coşkun haline karşı kayıtsız ve sıkılma, neşe ve kahkahalarla gülerken birden beliren hüznün ve melankoli, kibirli ve övünmeye karşı hissettiği aşağılanma ve utangaçlık, her şeye karşı duyarlıyken aniden gelişen vurdumduymazlık, sonsuz şefkate karşı acımasızlık gibi birbirine ters gelen duygular yaşadığını belirtmiştir. Bahsedilen bu duygusal karışıklık ergenlik döneminde yoğun strese ve sıkıntıya dönüşmektedir (Adams, 1995).

Hall bu dönemi ergenin bireyselleşmeyi geliştirdiği bir dönem olarak görmüştür. Ona göre ergenlik dönemi fırtınalı ve stresli olabilir, ama yaşanan bu durum gencin yeniden yapılanmasına da yardımcı olacaktır. Hall, bireyin üzerindeki arkadaşlık etkisinin tüm yaşamı boyunca en yoğun şekilde kendini gösterdiği dönem olduğunu söylemektedir (Çelen, 2011).

2.4.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

İnsanların birbirleriyle etkileşimleri yoluyla karşılıklı bir şeyler öğrenerek ve başka insanları gözleyerek model almaları *Platon ve Aristo*'ya kadar uzanmaktadır Bu filozoflara göre bireye, en iyi modellerin sunulması ve sunulan bu modellerin gözlemlenmesi ile eğitim ortamı sağlanmaktadır. *Dewey*, zihnin oluşumunu toplumsallaşma yolundaki bir süreç olduğunu ve bu süreçte okulu toplumun bir uzantısı olarak görmüştür (Gürel, 2014). *Vygotsky* öğrenmeyi, öğretmenin rehberliğinde ve çocuğun doğal ortamında öğrenmeye olan ilgisiyle gerçekleşen bir etkinlik olarak

açıklamıştır. Julian Rotter (1947), sosyal öğrenme olgusunu bir kuram olarak ilk kez geliştirmiştir (Bayrakçı, 2007).

Bandura, gözlem yoluyla öğrenmenin insan yaşamındaki önemini savunmuş ve gözlem yaparak öğrenmenin; *dikkat etme, akılda tutma, davranışı tekrarlama ve pekiştirme/güdüleme* şeklinde gerçekleştiğini söylemektedir (Özer ve Özer, 2019, s:37)

Sosyal öğrenme kuramında, öğrenme sosyal çevrede gözlem yaparak ve modelleme yoluyla gerçekleşmektedir. İnsanlar çevrelerini gözlemleyerek öğrenirken beğendikleri modelleri taklit ederek toplum ya da bir grubun içerisine dahil olmaya çalışırlar. Gözlemler sonucu yapılan davranışın ödül alması ya da cezalandırılmış olması bireyin ileride sergileyeceği davranışı etkilemektedir (Orhan, 2015). Bandura üç tür modelden bahseder; canlı model (belirli bir davranışı sergileyen gerçek kişi), sembolik model (tasvir edilen bir karakter veya kişi), sözlü direktiflerdir (Orhan ve Ayan, 2018). Bandura'nın sosyal öğrenme kuramında *öz yeterlilik* kavramı plandadır. Öz yeterlilik, bireyin olası durumlarla baş edebilmek için nasıl davranacağını bilmesi ile ilgilidir (Yılmaz ve Ark., 2010).

2.4.3. Psikoanalitik Kuram

Psikoanalitik kuramın kurucusu Sigmund Freud (1856-1936), temel olarak çocukluk dönemini ele almış, ergenliği ikinci sıraya koymuştur. Kuramın gelişimsel aşamaları;

-Doğum ile başlayıp 1-1,5 yaş aralığındaki Oral Dönem

-1,5-3 yaş arasındaki Anal Dönem

-4-5 yaş arasındaki Fallik Dönem

-5-6 yaşından 12 yaşa kadar devam eden Gizil (Latent) Dönem (Kulaksızoğlu, 2018, s:21-22)

Gelişim dönemlerinin sonuncusu olan ve ergenlik dönemini de içerisine alan Gizil (Latent) Dönem, 11-13 yaşında buluş çağı ile başlar ve genç yetişkinlik dönemine kadar sürer. Ergenlik döneminde çeşitli cinsel dürtülerin baskınlığı artar. Bunun nedeni ise bireyin fizyolojik olarak olgunluk kazanması ve bazı hormonların etkin hale gelmesidir. Bireyde görülen fizyolojik ve hormonal değişimler önceki gelişim dönemlerindeki çatışmanın yeniden ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Geçtan, 2012).

Ergenlik döneminde birey fiziksel ve zihinsel yönden ebeveynlerini andıran arkadaşlar tercih ederler. Karşı cinsten birileri ile arkadaşlık etmeyi daha fazla önemserler. Bu yeni ilişkilerin yoğunluğu nedeniyle ergenler daha çok kendileriyle ilgilenmeye başlarlar. Daha çok kendini düşünen ergenler en basit eleştiriye karşı savunmacıdırlar. Bunun nedeni ise gencin bu dönemde imajının başkaları gözündeki yerinin çok önemli olmasıdır. Savunma mekanizmaları bu dönemde artar. Bununla birlikte kişinin kendi içine yönelmesinin olumlu etkileri de bu dönemde görülür. Ergen bireyler kademeli olarak benlik duygusunu yeniden düzenlemeye başlarlar ve dönemin diğer aşamalarına gidildikçe, daha fazla özsaygı ve daha net kimlik edinmeyi başarırlar (Dinçel, 2006).

Bu dönemde birey ebeveynlerine olan bağılıktan kurtularak karşı cinsten insanlarla olgun ilişkiler kurmayı öğrenir. Karşı cinse olan ilgi ile birlikte farklı gruplara girerek toplumsallaşma, grup etkinliklerinde daha aktif olma, meslek seçimine yönelik düşünceler ile beraber aile olma isteği belirir. Bireyin bu dönem içerisindeki en büyük çabalarından biri de bulunduğu toplumda kabul gören değer yargılarına uygun varsayımlar geliştirmektir. Doğru ve yanlış ayırt edebilme, kadın ya da erkek rolünü benimseme ve seçim yapıp karar verebilme gibi beceriler bu dönemde yapılan denemelerle kazanılmaya çalışılır. Bu dönemi sağlam atlatan birey yetişkinliğe sağlam bir adım atmış olur (Geçtan, 2012).

Sigmund Freud'un kızı Anna Freud, ergenlik dönemine öncelik verip birinci derecede ele alıp araştıran kişidir. A. Freud, erken çocukluk döneminde yaşanan tecrübelerin ergenlikten çok yetişkin kişiliği üzerinde etkili olduğuna inanmakta ve ergenliği bazı uyum çabaları ile geçirilen bir süreç olarak değerlendirmektedir (Kulaksızoğlu, 2018, s:22).

A.Freud ergenliği; içsel çatışmaların, ruhsal dengesizliklerin ve değişken davranışların yaşandığı süreç olarak tanımlar. Ona göre ergenler;

-Bir yandan kendilerini dünyanın merkezi olarak görürken diğer yandan da özveri ve adanma konusunda da yeterliliğe sahiptirler.

-Tutkulu aşk ilişkileri yaşayıp bir anda sonlandırabilirler.

-Bazen insanlarla iletişim halinde ve sosyal katılımdan mutluluk duyarken birdenbire kendilerini yalnızlığa mahkum ederler.

-Sonsuz itaat ve otoriteye başkaldırı arasında gidip-gelirler.

-Bencil ve maddecidirler ama aynı zamanda idealisttirler.

-Bağnazdırlar ama hoşgörü isterler, başkalarına karşı düşüncesizdirler ama kendileri alıngandır.

-İyimserlik ve kötümserlik ile yorulmak bilmez bir heves ve aşırı rehavet arasında gidip-gelirler.

A. Freud'a göre, bu çatışan davranışların nedeni buluş çağında yaşanan cinsel olgunlukla gelen ruhsal çalkantılar ve içsel çatışmalardır. Bu durum ile gözlenebilen en büyük değişiklik ise içgüdüsel dürtülerin artmasıdır. A. Freud, buluş çağında yaşanan içgüdüsel dürtülerdeki artışı erken çocukluk döneminde yaşanan duruma benzetmektedir (Dolgin, 2014, s:88-89).

A. Freud'da Stanley Hall gibi, ergenliği fırtına ve stres dönemi olarak tanımlarken fırtına ve stresin yaşanmaması her zaman olumlu olduğu anlamına gelmemektedir. Durgunluk ve uysallık anne-baba için uygun bir durum olsa da bu durum büyümeye ve özerk olmaya yönündeki isteksizlik anlamına da gelebilir. Tabi ki aşırı yaşanan stresin ve karmaşanın uyum sürecini güçleştirdiği gibi hiç stresin yaşanmadığı durumlarda uygun değildir. A. Freud'a göre kararsızlıklar ve dengesizlikler bu dönemde beklenen bir durumdur. Yaşanılan kararsızlık ve dengesizlik durumu bireyin iç dünyasında yaşadığı isyanların ve çelişkilerin bir tür ifade şeklidir. Yaşanılan bu durumun ergenlik döneminde olması gerektiğine inanan A. Freud bu kararsızlık dönemini yaşamayan gençlerin yetişkinlik döneminde beklenen olgunluğa erişemeyeceğini düşünmektedir (Kulaksızoğlu, 2018, s:22-23).

2.4.4. Psikososyal Gelişim Kuramı

Erik Erikson (1950-1968), Psikososyal Gelişim Kuramında insanın psikososyal evreler içerisinde geliştiğini, insan davranışındaki temel motivasyonun sosyal olarak diğerleriyle birlikte ilişki içerisinde olmak olduğunu ve gelişimde yaşanan değişimin hayat boyu devam ettiğini savunmuştur (Santrock, 2017, s:29).

Erikson insan gelişimiyle ilgili sekiz evre tanımlamıştır. Her bir evrede o evreyi anlatan gelişim görevlerinden bahsetmiştir. Bu evrelerde birey çözmek zorunda kaldığı krizle yüzleşmektedir. Erikson'a göre, bu krizler bir felaket değil; kişinin kırılganlığının

artması ve potansiyelinin güçlenmesi için dönüm noktasıdır. Bireyin krizlerle baş etme çabası ve çözüme ulaşması onun gelişimine olumlu etki edecektir (Santrock, 2017, s:29).

YAŞ GRUBU	EVRE
Bebekler (0-2 Yaş)	Güvene karşı güvensizlik
Yeni yürümeye başlayan çocuklar (2-4 yaş)	Bağımsızlığa karşı kuşku ve utanç
Okul öncesi çocuklar (4-6 Yaş)	Girişkenliğe karşı suçluluk
Okul çağları (6-11 Yaş)	Başarıya karşı aşağılık
Ergenlik (11-20'li yaşların başlangıcı)	Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası
Genç yetişkinler (20-40 Yaş)	Dostluk kazanmaya karşı yalnızlık
Orta yaşlı yetişkinler (40-65 yaş)	Üretkenliğe karşı durgunluk
İleri yetişkinlik (65 yaş ve üstü)	Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk

Erikson'un Gelişim Evreleri (Dolgin, 2014)

Erikson'un gelişim evrelerinden beşincisi olan “*Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası*” ergenlik dönemine denk gelmektedir. Ergenlik dönemi, kimlik duygusunun geliştiği bir dönem olmasından dolayı önem kazanmakta, belki de bu nedenle hayatın en zor ve kritik evresi olarak görülmektedir (Erikson, 2014,s:163). “Ben kimim” sorusunun yoğun olarak sorulduğu bir dönemdir. Çocuk bilişsel ve bedensel gelişimindeki değişikliğin farkındadır. Bedenini tanımaya ve uyum sağlamaya başlarken bedenine uygun bir kimlik keşfetmeye yönelir. Kişi özdeşleşme ve taklit yoluyla olacağı kişiye bürünerek sorduğu soruların cevabını bulmaya çalışır. (Gürses ve Klavuz, 2011). Eğer birey kendisine uygun bulduğu özdeşleşmeyi gerçekleştirebilir ise gençte bir kimlik ve aidiyet duygusu oluşur. Ne yazık ki bir çok genç, bu dönemde güçlü bir kimlik duygusu geliştiremediği için rol karmaşası yaşar (Burger, 2006).

Erikson (1968) ergenlik döneminde kişiler arası ilişkilerin, kimlik gelişiminde önemli olduğunu, bireyin farklı ilişkiler deneyerek, gelecekteki yetişkin rollerinde başarılı olmasındaki önemini vurgulamıştır (Bayhan ve Işıltan, 2010). Erikson'un *askıya alma* (psikolojik moratoryum) kavramı ile açıkladığı bu dönemde toplum ergenlerin kimlik kazanması için belirli bir süre tanır. Bu dönem ergenlerin yetişkinlikte alacakları sorumluluklara hazırlanma ya da zaman kazanma dönemidir. Ergenlere tanınan askıya alma dönemi toplum tarafından bilinçli olarak verilmektedir. Farklı ideolojileri, sosyal rolleri, meslek seçenekleri ve kişisel ilişkileri deneyimleyen ergenler böylece bağlanmalarını kesinleştirmeden önce farklı seçenekler dener. Bu süreçte bireyler

kurallara, geleneklere, kurumlara karşı eleştirel tepkiler içeren özerk davranış örüntüleri ortaya koyarlar (Morsünbül, 2012).

2.4.5. Sosyal Gelişimsel Kuram

Havighurst (1972), ergenlik dönemini toplumun ve bireyin ihtiyaçlarını göz önüne alarak değerlendirip psiko-sosyal bir kuram geliştirmiştir. Kuramda toplumsal ve bireysel ihtiyaçlar gelişim görevlerini oluşturmaktadır (Düzenli, Mumcu ve Özbilen, 2018). Havighurst bu görevleri kişinin yaşamında başarılı olabilmesi için gereken; beceri, bilgi, görev ve davranış olarak tanımlamıştır. Psikoanalitik Kuramda olduğu gibi, herhangi bir aşamada başarısız olmak daha sonra gelen tüm aşamaları olumsuz etkilemektedir (Dinçel, 2006). Ergenlik döneminde bireyin tamamlaması gereken görevler;

- Bedensel özelliklerini kabul ederek bedenini etkili bir biçimde kullanmak,
- Erkek ya da kadın olarak toplumsal cinsiyet rolüne uygun davranmak,
- Her iki cinsten akranlarıyla yeni ve olgun ilişkiler kurmak,
- Ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığı kazanmak,
- Bir mesleğe hazırlanmak,
- Evliliğe ya da evlilik yaşamına hazırlanmak,
- Toplumsal yaşama katılımı istemek ve gerçekleştirmek,
- Bir değer/ahlak anlayışı kazanmak ve bir ideoloji geliştirmek (Gander ve Gardiner, 2015, s:440).

Ergenlik döneminde kazanılması beklenen bu görevler, daha sonra üstlenilecek görevler için hazırlanma ve uyum dönemini oluşturmakta bunun sonucunda da olgunlaşma gerçekleşmektedir. Bu görevlerin yerine getirilmesinde yaşanan başarısızlık, toplumsal onay görmeme, kaygı ve olgun bir insan olmanın gerektirdiği işlevleri gerçekleştirilememesi durumunda üzüntü yaşanmasına neden olmaktadır (Düzenli ve Ark., 2018).

Ergenlik döneminde, duygusal sorunlara ve strese neden olan etkenler toplumdan topluma ve kültürden kültüre değişmektedir. Çünkü bireyin gelişimsel görevi büyük ölçüde sosyal çevre tarafından belirlenir ve her toplumun ergenlik dönemindeki bireye yaklaşımı farklıdır. Kültürler arası yapılan karşılaştırmalı çalışmalar, ergenlik döneminin

özelliklerinin benzerliğinin yanında kültüre bağlı önemli farklılıklar olduğunu göstermektedir (Çetin ve Ark., 2004).

2.4.6. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bireyin çevresindeki dünyayı anlamasını ve öğrenmesini sağlayan, aktif zihinsel faaliyetlerdeki gelişime **bilişsel gelişim** denilmektedir. Bilişsel gelişime ilişkin en önemli görüş Jean Piaget'e aittir. Ona göre bilişsel gelişim beynin ve sinir sisteminin olgunlaşması ve bireyin çevreye uyum sağlamasıyla gerçekleşmektedir (Çakmak ve Demirtaş, 2018).

Piaget, bireyin çevresiyle etkileşime girerek zihinsel kapasitesini mantıklı ve akılcı bir biçimde geliştirebileceğini, çevresini kontrol altında tutabileceğini ve zihinsel kapasitesini etkin bir şekilde kullanabileceğini öngörmektedir (Çakmak ve Demirtaş, 2018). Piaget'e göre birey merak duygusu ile doğar ve çevresinde olup bitenin ne anlama geldiğini aktif biçimde sorgular. Bu nedenle öğrenme sürecinde birey davranışçı ekolün savunduğu gibi pasif alıcı değil tam tersine bilgiyi öğrenmede aktiftir. Piaget'e göre birey, olgunlaşma düzeyine bağlı olarak dört ayrı bilişsel gelişim döneminden geçmektedir. Bu dönemler;

-0-2 Yaş, Duyu Motor Dönemi

-2-7 Yaş, İşlem Öncesi Dönem

-7-11 Yaş, Somut İşlemler Dönemi

-12 Yaş-Genç Yetişkinlik, Soyut İşlemler Dönemi

Piaget'e göre bu dönemlerin özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır;

-Bilişsel gelişim belirtilen dört dönem boyunca ilerlemektedir.

-Dönemlerin sırası değiştirilemez.

-Bir sonraki dönem bir önceki dönemi kapsayacak şekilde gelişim gösterir.

-Gelişim düzeylerinde bireysel farklılıklar olabilir.

-Bir dönemde meydana gelen aksaklık, bir sonraki dönemi olumsuz etkiler.

-Dönemler niteliksel olarak birbirinden farklı özelliklere sahiptir (Garden ve Gardiner, 2015, s:460-461).

Soyut işlemler dönemi olarak adlandırılan ergenlik dönemi bireyin çocukluktan yetişkinliğe geçişinde biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden bireyselleşmesiyle birlikte fizyolojik, duygusal, hormonal olarak olgunlaştığı ve bilişsel olarak düşünce içeriğinde ve biçiminde gelişimlerin olduğu bir dönemdir (Şahin, 2016). Soyut işlemler dönemi en üst zihinsel işlemlerin yapıldığı dönemdir. Ergenlik döneminde birey bilişsel olarak bu döneme girmeye hazırdır ama yapılan araştırmalar herkesin bu düzeye çıkamadığını göstermektedir. Bunun nedeni de beynin soyut işlemleri başarabilmesi için olgunlaşmasıyla birlikte yaşanan çevrenin niteliğinin de önem taşımasıdır (Senemoğlu,2013, s:48)

Piaget soyut işlemler döneminde düşünce yapısını; **içebakış** (düşünceler üzerinde de düşünme), **soyut düşünme** (gerçeklerden yola çıkarak olasılıklar üzerinde düşünebilme), **mantıksal düşünme** (olaylar hakkında mantık yürütme, neden sonuç ilişkisi kurabilme), **varsayımsal düşünme** (hipotez kurma ve kurulan hipotezler için farklı değişkenleri göz önünde bulundurma) olarak dört temel düşünce biçimi ile ifade etmiştir (İnanç ve Ark., 2017). Ergen birey artık düşünceler hakkında düşünebilmekte, eleştirel düşünmenin yanı sıra düşüncede gerçek, olası durum ve bilgi konusunda önemli gelişmeler görülmektedir. Ergen herhangi bir problem durumunda gerçek ve olasılıkları düşünerek olayın çözümüne ilişkin hipotezler üretebilmekte ve çok yönlü düşünebilmektedir (Santrock, 2016, s:370).

Ergenlik döneminde birey soyut düşünme becerisinin etkisi ile kendine dönük olabilmekte ve biyolojik değişim ile kendi düşüncelerini başkalarının düşüncelerinden ayırt edememektedir. Ergen benmerkezciliği, ergenin kendi görüntüsü ve davranışlarına olan öz farkındalığının artmasıdır. Birey, kendi görünüş ve davranışı ile o kadar ilgilidir ki başkalarının da ilgilendiğini düşünür. Elkind tarafından ortaya konulan bu kavram, işlem öncesi dönemde ortaya çıkan benmerkezcilikten farklıdır. İşlem öncesi (2-7 yaş) dönemde gözlenen benmerkezcilik, bilişsel yapıların henüz gelişmemesinden kaynaklanmaktadır. Soyut işlemler dönemindeki benmerkezcilik ise ergenin hızlı bedensel değişime uyum sağlamak için, kendisi ile meşgul olurken diğer insanlarla kendisi arasında ayırım yapamamasıdır (Berk, 2013).

Soyut işlemler döneminde birey, bir sorunla karşı karşıya geldiğinde sorunun görünen yönlerinin ötesine geçerek, sorunun çözümüne ilişkin tüm yolları belirleyip, farklı çözüm yolları sunar ve bunları test eder. **Hipotetik** düşünebilen birey probleme dair

olası durumları sıralayabilirken kendi görüşüne yani tek bir çözüme saplanıp kalmaz. Başka çözüm yolları olabileceğini anlar ve düşüncelerinde **esnek** olabilir. **Bütünleştirici** düşünme becerisi sayesinde problemin birkaç çözüm yolu olduğunu ve çözüm yollarını bir araya getirip problemi çözebileceğini bilir. Ergenlik döneminde çocuk soyut düşünebilmekte ve yaratıcı yeni fikirler ortaya koyabilmektedir. Bilimsel konulara ilgi duyarken, yaşam, meslek, politika gibi konulardaki bilgi ve sorunları bilişsel yapıları kullanarak anlamlandırmaya ve çözmeye çalışmaktadır (Çakmak ve Demirtaş, 2018).

2.4.7. Ekolojik Kuram

Urie Bronfenbrenner (1979) gelişimi, bireyi hem içinde bulunduğu bağlamların kendi içindeki hem de bu bağlamlar arasındaki etkileşim olarak kavramsallaştırmıştır. Kuram çerçevesinde yapılan birçok araştırma, farklı yönlerden kuramı desteklemektedir (Boonpleng ve Ark., 2013; Dubow ve Ippolito, 2010; Garbarino, 1977). Bu yaklaşıma göre, ekolojik sistemin farklı seviyeleri bireyin etrafında iç içe geçmiş durumdadır. Her sistem bireyin yaşantısına bağlamsal olarak yaklaşmakta ve gelişim için seçenek ve kaynak açısından çeşitlilik sunmaktadır. Ekolojik Sistem Kuramına göre, kişiler bireysel seviyeden başlayıp dışarıya doğru açılan birçok ortamda var olurlar. İnsan gelişiminin bir izolasyon içinde gerçekleşmediği; bireyin aile, ev, okul, halk ve toplum gibi yapılarla ilişki içerisinde olan beş farklı sistem ve bunların etkileşimlerinden oluşmakta olduğu vurgulanmaktadır (Kaynakçı ve Mesutoğlu, 2018).

Çocuğun ya da ergenin günlük yaşamında etkileşimde olduğu bireyleri ve bu bireylerle olan ilişkilerini kapsayan yapı mikrosistem olarak tanımlanmaktadır. Bireyin gelişimindeki en önemli ve en büyük etkiye sahip olan mikrosistem, en temelde aile, okul ve arkadaş gruplarını kapsamaktadır. Aile içinde yer alan anne, baba, kardeşler ve yakın akrabalar ile okul içerisinde yer alan öğretmen ve arkadaşlar ergen bireyin günlük hayatta kişisel ve sosyal iletişimde bulunduğu mikrosistem öğeleridir (Bronfenbrenner, 1986).

Mezosistem ise çocuğun etkileşimde bulunduğu iki veya ikiden daha çok mikrosistemin arasındaki ilişkiyi kapsamaktadır. Aile ile akranlar, aile ile okul yönetimi ve aile ile öğretmenler arasındaki ilişki mezosistemdeki en temel yapılardır. (Muuss, 2006). Ergenlik dönemindeki çocuklar aile ve akranları arasında sürekli ve karşılıklı etkileşim halindedir. Bireyin ailesinde öğrendiği davranışlar arkadaşlık yapısını etkilerken, arkadaş gruplarındaki ilişki yapısı da aile yaşamı üzerinde çeşitli etkilere sahiptir. (Doğan, 2010).

Ekzosistem, ergen bireyi aktif bir katılımcı olarak içermeyen, ancak bireyin aktif olarak katıldığı ortamları etkileyen veya bu ortamlardan etkilenen iki veya daha fazla sayıdaki ortamı kapsamaktadır. Çocuk bu etkileşimden doğrudan etkilenmez ancak kendi sistemleri ile olan etkileşimden ortaya çıkan olası pozitif ve negatif etkileri hisseder (Onwuegbuzie ve Ark., 2013).

Makrosistem, bir toplumdaki kültürel değerlerini, inanç sistemlerini ve yasalarını, kişilerin tutumlarını, yaşam tarzlarını, sosyal ve ekonomik durumlarını kapsamaktadır. Makrosistemi oluşturan yapıtaşları ergen bireylerin gelişimini dolaylı yoldan etkilemekle beraber içinde bulunduğu toplumsal ve ekonomik çevreyi belirlemektedir (Doğan, 2010).

Kronosistem, çevresel olaylar örüntüsünü, yaşam boyu geçişleri ve sosyotarihsel durumları içermektedir (Santrock, 2017, s:33). Çocuğun gelişiminde içinde bulunulan zaman ve çağ dikkate alınmaktadır. Kronosistemdeki öğeler tarihsel bir olay gibi dışsal olabilir veya çocuğun yaşına bağlı olarak ortaya çıkan gelişimsel özellikler gibi içsel de olabilir. Bu sisteme, tarihsel olaylar ve doğal afetler örnek olarak gösterilebilir (Kaynakçı ve Mesutoğlu, 2018).

2.4.8. Kültürel Antropoloji

Kültürel Antropoloji, genellikle batı kültüründe yapılmış araştırma sonuçlarının tüm dünyaya genellenmesine karşı çıkmış ve farklı kültürlerle yaptıkları çalışmalarla insan gelişiminde kültürel faktörlerin önemine vurgu yapmışlardır (Yılmaz, 2000).

Kuramın önde gelen isimlerinden Margaret Mead (1928), ergenlik dönemine özel ilgi duymuş ve çalışmalarını Samoa yerlileriyle ve Yeni Gine’de yürütmüştür. Ergenliğe geçişin, batıda bilinenden farklı olduğunu ve kriz biçiminde yaşanmadığını belirtmektedir. Mead, Samoa’da yaptığı çalışmalarda ergenlerde Hall’un bahsettiği fırtına ve strese rastlamadığını, buradaki ergenlerin daha dingin ve daha sakin olduklarını söylemektedir. Burada yaşayan ergenlerin yetişkin rollerini daha kolay benimsediklerini ve geçişin daha rahat olduğunu savunmuştur. Bu toplumlarda ergenler, bir bebeğin doğumunu izleyip ölümü doğal kabul etmekte, önemli işlerde görev alarak kendinden emin davranışlar sergilemektedirler. Bu şekilde yetişen ergenler yetişkin olduklarında kendilerinden nelerin beklendiğini de bilmektedirler (Bayhan ve Artan, 2004, s:209).

Ruth Benedict (1887-1948) de, bireyin büyüdüğü çevrenin davranışları üzerinde büyük bir etkiye sahip olduğunu savunmuştur. Kültürden kültüre farklılık gösteren ergenlerin bazı davranış ve sorunlarının olduğunu saptamıştır. Bu dönemde stresin yoğun

olduğu kültürlerin bir takım ortak özellikleri olabileceğini ve ergenlik döneminin daha sakin ve sorunsuz olduğu diğer kültürlerle sistematik farklar olup olmadığını araştırmıştır. Eğitim, sosyalleşme ve yetiştirme tarzı üzerine odaklandığı çalışmada stresin diğer kültürlerle nazaran daha az yaşandığı kültürlerdeki eğitim ve sosyalleşmenin kademeli ve sürekli olduğunu belirtmiştir. Ergenlik döneminin stresli geçtiği kültürlerde ise eğitimin devamsızlık yönünde eğilim gösterdiğini tespit etmiştir (Dinçel, 2006).

Benedict'de Mead'e benzer bir çalışma yürütmüş olup ergenlikleri boyunca araştırmaya katılan bireylerden çocuk gibi davranmaları istenmiştir. Amerika ve bazı Batı kültüründeki yetişkinler çocuklarından ergenlik dönemine kadar çocuk gibi davranmalarını isteyip sonrasında ise birdenbire yetişkin gibi davranmalarını istemektedir. Oysa ki bireyin çocukken yaptığı ve öğrendiği ile yetişkinlikte üstleneceği rol arasında keskin bir kırılma olduğu görülmüştür. Amerika ve Batı kültürüne nazaran daha ilkel toplumlarda çocuğun ergenliğe ve oradan da yetişkinliğe geçiş süreci kademeli ve kesintisiz yaşanmaktadır. Örneğin kız çocukları anneleri ile birlikte yetişkinlik döneminde üstleneceği kadın rolüne bu dönemde yavaş yavaş hazırlanmaktadır. (ergenlikdonemi.wordpress.com, 2019).

2.5. Ergenlikte Benmerkezcilik ve Önemi

Benmerkezcilik: "Bireyin etrafındaki gelişmeleri ve olayları değerlendirme sürecinde kendi bakış açısını merkeze alarak kendine bağlaması veya değerlendirme yaparken kendi görüşüyle hükümde bulunarak kendi fikrini, mantığını ve duygusunu, hareket noktası, örnek, ölçüt olarak hareket etmesi veya davranması" olarak tanımlanabilir (Aşkun ve Çetin, 2017).

Psikolog David Elkind'in hipotezine göre, hipotetik tümdengelimsel usamantığın diğer bir yaygın biçimi de ergen benmerkezciliği diye adlandırdığı düşünce tipidir. Yani kişinin kendi düşünce, inanç ve duygularının eşsiz olduğunu düşünmesidir (Bee ve Boyd, 2009). Ergenlik döneminde bireylerin kendi düşünceleri hakkında düşünme becerileri geliştikçe daha benmerkezcilikçi, içe kapanık ve içe bakışçı olmaktadır. Düşünceleri diğerlerinden ziyade kendileriyle ilgilidir. Hatta kendileriyle o kadar fazla ilgilenirler ki başkalarının da onların görüntü ve davranışları konusunda takıntılı olduklarını düşünürler. Sonuç olarak da kendilerinin bir "sahnede" olduklarını düşünerek enerjilerinin çoğunu hayali izleyicilere gösteri yaparak harcamaktadırlar (Dolgin, 2014, s:250).

Benmerkezcilik, bebeklikten ergenlik dönemine kadarki bilişsel gelişim sürecinde farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Elkind ergen benmerkezciliğini, “bireyin diğerlerinin düşüncelerini anlamaya çalışırken, diğerlerinin düşünceleri ile kendi düşüncesi arasında ayırım yapmakta zorluk yaşaması” olarak tanımlamaktadır. Kısacası, birey başkasının düşüncesi ile kendi ilgi ya da odaklandığı konu arasında ayırım yapamamakta ve kendi düşüncesinde bir sınırlılık yaşamaktadır. Ergen benmerkezciliği ilk ergenlik döneminde başlayıp 20’li yaşlarda sona ermektedir (Güney N. , 2007).

Elkind (1967) ergen benmerkezciliğini *hayali seyirci ve kişisel söylence* olarak iki temel kavrama göre açıklamaktadır. *Hayali seyirci (Imaginary audience)*; bireyin kendi zihninde oluşturduğu bir seyircinin varlığı söz konusudur. Kendisine çok fazla odaklanan ve kendisiyle ilgilenen birey, başkalarının da sürekli olarak kendisini gözledikleri, onun hakkında konuştukları, görünüşünü ve davranışlarını değerlendirdikleri yönünde bir inanca sahiptir. Buna bağlı olarak da birey, kendisini tıpkı seyircinin önünde performans gösteren biri gibi algılamakta ve zihnindeki hayali seyirciye göre düşünce ve davranışlarını düzenlemektedir (Galanaki, 2012). *Kişisel söylence (Personel fable)*; ergende özel, biricik olduğu ve zarar görmeyeceği inancı hakimdir (Schwartz ve Ark., 2008). Kişisel söylence, bireyin hissettiklerinin ve deneyimlerinin başkalarından benzersiz bir şekilde farklı olduğuna dair hatalı bir inancı yansıtmaktadır (Vartanian, 2000). Bu inançtan dolayı kişi, yaşadıklarının başkaları tarafından anlaşılmayacağı, kendisine bir şey olmayacağı ve her şeyin üstesinden gelebileceğine inanmaktadır (Turner, 1996).

Ergen benmerkezciliği, ergenliğin erken dönemlerinde doruğa çıkıp daha sonra azalmaya başlamaktadır. Ergenlik döneminde bireyin düşünme ve algılama sisteminde meydana gelen bilişsel değişimler psikolojik durumları ve toplumsal ilişkileri üzerinde etkili olmaktadır (Sevim ve Ark., 2019). Santrock’a (2012) göre, bilişsel değişimler bir taraftan bireyin gelişimine olumlu yönde katkıda bulunurken, bir taraftan da bazı sorunlarla karşılaşmalarına neden olabilmektedir. Bu dönemde bireyin düşüncelerinin kendisi üzerinde düşünebilmesi (üstbiliş), kendi duyguları üzerinde düşünebilmesine, kendisinin farkında olmasına ve dolayısıyla başkalarının kendisi hakkında düşündüklerini fark etmesine olanak sağlamaktadır. Ancak, başkalarının düşüncelerini fark etme özelliğini yeni kazanan bireyler, çoğu zaman kendi düşüncelerini başkalarından ayırıştırırken sorun yaşamakta (ergen benmerkezciliği) ve bu durum bir düşünce hatası olarak kabul edilmektedir (Lapsley, 1993). Birey benmerkezciliği aşama aşama yaşayıp

yine bir sıra ile bırakmaktadır. Bu sebeple ergenlik döneminde benmerkezciliği en üst düzeyde yaşandığında, bireyde birtakım sorunlar gözlenebilmektedir. Yapılan araştırmalarda, ergenlerin benmerkezci düşünme eğilimleri arttıkça sosyal kaygı düzeyinin (Mallet ve Rodriguez-Tome,1999; Takishima-Lacasa, Higa-McMillan, Ebesutani, Smith ve Chorpita, 2014), depresif belirtilerin (Garber, Weiss ve Shanley, 1993; Schonert-Reichl, 1994) ve dışa yönelim sorunları gösterme eğilimlerinin (Beaudoin ve Schonert-Reichl, 2006) de arttığı görülmektedir. Bu sorunlar ergenlik döneminde bireyin hızlı bilişsel gelişiminin doğal bir sonucu olarak görülmekte ve ergen benmerkezciliği bağlamında ele alınmaktadır (Sevim ve Ark., 2019).

Benmerkezci düşünme özelliği, ergenlik dönemindeki bireylerin hepsinde gözlemlenen evrensel bir yapı olarak kabul edilmektedir. Ancak bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar, benmerkezci düşünme eğilimine sahip olma düzeyinin, bireyin yaşı ve cinsiyeti gibi kişisel özelliklerine göre değişebileceğini ortaya koymaktadır (Schwartz ve Ark., 2008). Elkind (1967), hayali seyirci ve kişisel söylence yapılarının, ilk kez soyut düşünme becerilerinin kazanılmaya başlandığı erken ergenlik döneminde yani yaklaşık olarak 11-12 yaşlarında ortaya çıktığını ve bu dönemde en üst seviyeye çıkan benmerkezcilik, soyut düşünme becerilerinin tam olarak geliştiği orta ergenlik döneminde 15-16 yaşlarında azalmaya başladığını öne sürmüştür. Bu konuyla ilgili yapılan son çalışmalar, benmerkezciliğin ileri ergenlik döneminde beklenildiği gibi azalmadığını hatta beliren yetişkinlik yılları boyunca da devam ettiğini belirtmektedir (Frankenberger, 2000).

Looft'un 1972 yılında yapmış olduğu çalışmada; ergenlerin sosyal yaşam içerisindeki uyum sağlama çabasını kişisel söylencedeki "bana bir şey olmaz" düşüncesi ile "ben de varım" diyerek sosyal yaşam içerisinde kendini ve duygularını ifade ettiğini savunmuş ve bu durumun kişinin yeni yaşamına uyum sağlaması ile birlikte azalıp ortadan kalkacağını belirtmiştir. Lapsley'de 1993 yılında yaptığı araştırmasında; kişisel söylence düşüncesi ile kişinin sosyalleşme süreci içerisinde kendine yönelik duygularını devam ettirmesine yardımcı olduğunu ve bu dönemdeki benmerkezciliğin kişinin yeni yaşamındaki olaylara karşı uyumunu kolaylaştırdığını, koruyucu ve geliştirici yönü olduğunu vurgulamıştır. Ergenlik döneminde kişiler arası ilişkilerin sürdürülmesinde hayali seyirci düşüncesinin öneminden bahseden Lapsley, bireyin etrafındaki kişilerin onu seyrediyormuş gibi düşünceye kapılmasının aslında onun sosyal bir varlık olarak yalnız olamadığını ve bulunduğu ortamdaki kişilerle devamlı etkileşim halinde olduğunu

belirtmiştir. Ergenlik döneminde çocukluktan yetişkinliğe geçişte kişinin bu dönemin getirdiği zorluklarla baş ederken kendini yalnız hissetmemesi adına hayali seyirci düşüncesinin koruyucu görevi olduğunu ifade etmiştir (Looft, 1972).

Elkind (1980) yılında yapmış olduğu çalışmasında ergen benmerkezciliğinin ergenlerin hepsinde var olduğunu ve bu dönemde ergenlerdeki risk almanın benmerkezcilikle ilişkili olduğunu belirtmektedir (Yılmaz ve Ark., 2018)

Alan yazınındaki çalışmalar değerlendirildiğinde; ergenlik dönemindeki benmerkezcilik bir yandan kişilerin toplum içerisinde sosyalleşmesine ve yeni ortamlara uyum sağlamasına yardımcı olurken bir yandan da sosyal kaygı düzeylerine, depresif davranışlarına dışa yönelim sorunlarına ve risk alma davranış eğilimini arttıran bilişsel bir özellik ise ergen benmerkezcilik düzeyinin araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada sosyo-demografik değişkenlerin ergen benmerkezcilik düzeyine etkisi araştırılmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine ilişkin açıklamalar yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma İstanbul Üsküdar ilçesinde yaşayan 14-18 yaş arası ergenlerin benmerkezcilik düzeylerinin sosyo-demografik özelliklere göre değişip değişmediğinin tespit etmek amacıyla yapılmış betimsel ve kesitsel tarama modelindedir. Kesitsel tarama modelleri; araştırmaya katılan gruptan verilerin bir seferde toplanmasını ve durum belirlemeyi içeren araştırma modelleridir (Büyüköztürk ve Ark., 2018).

3.2. Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın evrenini İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ve Üsküdar ilçesinde bulunan Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesi (Nitelikli Lise 745), Hacı Sabancı Anadolu lisesi (780), Üsküdar Anadolu İmam Hatip Lisesi (876) ve Zeynep Kamil Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (727)'nde öğrenimine devam eden 14-18 yaş grubu toplam 3128 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmada uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, vakit ve işgücü açısından ortaya çıkan sınırlılıklar sebebiyle örneklemin kolay bir şekilde ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir kişi ve birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk ve Ark., 2018). Çalışmaya katılmayı kabul eden 320 ergenler tesadüfi seçilerek çalışma yürütülmüştür.

Tablo 1’de araştırmaya katılan ergenlerin sosyo-demografik özelliklerine ait dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre yüzdelerik Dağılımları

Değişkenler	N	%
Katılımcı ergenlerin yaşı		
14 yaş	65	20.3
15 yaş	79	24.7
16 yaş	94	29.4
17 yaş	76	23.8
18 yaş	6	1.9
Toplam	320	100.0
Katılımcı ergenlerin cinsiyeti		
Kız	131	40.9
Erkek	189	59.1
Toplam	320	100.0
Katılımcı ergenlerin sınıfı		
9. sınıf	75	23.4
10. sınıf	81	25.3
11. sınıf	85	26.6
12. sınıf	79	24.7
Toplam	320	100.0
Katılımcı ergenlerin okul türü		
Anadolu Lisesi	80	25.0
Nitelikli A.L	73	22.8
İmam Hatip Lisesi	84	26.3
Meslek Lisesi	83	25.9
Toplam	320	100.0
Katılımcı ergenlerin kardeş sayısı		
1 kardeş	87	27.2
2 kardeş	118	36.9
3 kardeş	80	25.0
4 ve daha fazla kardeş	35	10.9
Toplam	320	100.0
Katılımcı ergenlerin doğum sırası		
İlk çocuk	144	45.0
Ortanca/ortancalardan biri	72	22.5
Son çocuk	104	32.5
Toplam	320	100.0

Araştırmaya katılan ergenlerin yaş dağılımına bakıldığında, yoğunluğun daha çok 16 yaş grubunda en yüksek değeri aldığı (%29,4), bu grubu oransal olarak 15 yaş grubunun (%24,7) izlediği görülmektedir. Ergenlerin %23,8’inin 17 yaşında, %20,3’ünün 14 yaşında ve %1,9’unun 18 yaşında olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan ergenlerin cinsiyet dağılımını incelendiğinde %40,9'unun kız, %59,1'inin erkek olduğu görülmektedir.

Katılımcı ergenlerin %23,4'ünün 9. sınıfa, %25,3'ünün 10. sınıfa, %26,6'sının 11. sınıfa ve %24,7'sinin 12. sınıfa devam ettiği görülmektedir.

Katılımcı ergenlerin okul türü dağılımına bakıldığında, araştırma evreni içerisinde Anadolu Lisesi %25, Anadolu Lisesi (Nitelikli Lise) %22,8, İmam Hatip Lisesi %26,3 ve Meslek Lisesi %25,9 olarak yer almaktadır.

Araştırmaya katılan ergenlerin kardeş sayısı dağılımına bakıldığında, 2 kardeşi olanların en yüksek değerini aldığı (%36,9), bu grubu oransal olarak 1 kardeşi olanların (%27,2) izlediği görülmektedir. Araştırma evreni içerisinde 3 kardeşi olanların % 25,4 ve daha fazla kardeşi olanların % 10,9'luk değere tekamül ettiği görülmektedir.

Katılımcı ergenlerin %45'inin ilk çocuk, %22,5'inin ortanca ya da ortancalardan biri ve %32,5 'inin son çocuk olduğu görülmektedir.

Tablo 2'de araştırmaya katılan ergenlerin ailelerinin sosyo-demografik özelliklerine ait dağılımlar yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ailelerine İlişkin Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Yüzdeler Dağılımları

Değişken	N	%
Katılımcı ergenlerin ebeveynlerinin medeni durumu		
Birlikte	289	90.3
Ayrı	31	9.7
Toplam	320	100.0
Katılımcı ergenlerin annelerinin eğitim durumu		
İlkokul	69	21.6
Ortaokul	75	23.4
Lise	94	29.4
Üniversite	64	20.0
Lisansüstü	18	5.6
Toplam	320	100.0
Katılımcı ergenlerin babalarının eğitim durumu		
İlkokul	45	14.1
Ortaokul	64	20.0
Lise	96	30.0
Üniversite	92	28.8
Lisansüstü	23	7.2
Toplam	320	100.0
Katılımcı ergenlerin ebeveynlerinin aylık geliri		
1000-2000 TL	12	3.8
2000-3000 TL	142	44.4
3000 TL üzeri	166	51.9
Toplam	320	100.0

Araştırmaya katılan ergenlerin ebeveynlerinin medeni durum dağılımı incelendiğinde %90,3'ünün birlikte, %9,7'sinin ise ayrı olduğu görülmektedir.

Katılımcı ergenlerin annelerinin %21,6'sının ilkokul, %23,4'ünün ortaokul, %29,4'ünün lise, %20'sinin üniversite ve %5,6'sının lisansüstü eğitimden mezun olduğu görülmektedir.

Katılımcı ergenlerin babalarının eğitim durumu dağılımına bakıldığında, araştırma evreni içerisinde babası ilkokul mezunu olanlar %14,1, ortaokul mezunu olanlar %20, lise mezunu olanlar %30, üniversite mezunu olanlar %28,8 ve lisansüstü eğitim mezunu olanlar %7,2 olarak yer almaktadır.

Araştırmaya katılan ergenlerin ebeveyn aylık gelir dağılımına bakıldığında, yoğunluğun daha çok 3000 TL ve üzerinde en yüksek değeri aldığı (%51,9), bu gruba oransal olarak 2000-3000 TL (%44,6) izlediği görülmektedir. Ergenlerin %3,8'inin ebeveyn aylık gelirininin 1000-2000 TL olduğu görülmektedir.

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada 14-18 yaş ergenlerin benmerkezcilik düzeylerini belirlemek amacıyla 'Benmerkezcilik Ölçeği'' veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan ergenlerin ve ebeveynlerinin sosyo-demografik özelliklerini belirlemek amacıyla "Genel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

3.3.1. Benmerkezcilik Ölçeği

Araştırmada ergenlerin benmerkezcilik düzeylerinin belirlenmesi için Enright ve arkadaşları tarafından 1979 ve 1980 yıllarında geliştirilip, 2017'de Aşkun ve Çetin tarafından Türkçeye uyarlanan Benmerkezcilik Ölçeği kullanılmıştır. Benmerkezcilik ölçeği 15 maddeden oluşmaktadır. Kendilik tanımlamalarının yer aldığı bu maddeler beşli likert tarzında geliştirilmiştir. Ölçek benmerkezcilik yapısını oluşturan eşsizlik (1-5. madde), benlik odağı (6-10. madde), hayali seyirci davranışı (11-15. madde) üç alt boyuttan oluşmaktadır. Eşsizlik; ergenin kendisinin özgün ve özel oluşuna ilişkin inancı, Benlik Odağı; ergenin düşüncelerinin odağının başkalarından çok kendisinde olması. Hayali Seyirci; ergenin başkaları tarafından gözlendiğinin ve hakkında konuşulduğunu sanması. Geçerlilik analizleri sonucunda 10 madde kalan ölçeğin özgün yapısındaki üç farklı alt boyutun (eşsizlik, benlik odağı, hayali seyirci davranışı) korunduğu ve ölçeğin tamamının ve alt boyutlarının benzeşen veya farklılaşan yapılarla olan ilişkilerinin kuramsal varsayımlara uygun olduğu görülmüştür. Güvenilirlik analizi sonuçlarının da ise ölçeğin iç tutarlılık değerlerinin 0.73-0.78 arasında, test-tekrar test güvenilirlik değerlerinin ise 0.61-0.68 arasında olduğu belirlenmiştir. Ölçekten elde edilen yüksek sonuçlar benmerkezciliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

3.3.2. Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Araştırmaya katılan ergenler ve ebeveynleri hakkında detaylı bilgi almak amacıyla araştırmacı tarafından sosyo-demografik bilgi formu hazırlanmıştır. Sosyo-demografik bilgi formunda ergenlere yönelik yaş, cinsiyet, okul türü, sınıfı, kardeş sayısı, doğum sırası; ebeveynlere yönelik ise anne, babanın eğitim durumu, anne ve babanın birliktelik

durumu, ailenin gelir durumuna ilişkin hazırlanan sorulara yer verilmiş ve formdaki bilgiler öğrenci tarafından eksiksiz doldurulmuştur.

3.4. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinde önce tez çalışması ile 2019/241 sayılı ‘‘Etik kurul izni’’ alınmıştır. Araştırma verileri 07.10.2019 itibariyle üç ay süresince 07.01.2020 tarihine kadar sürmüştür. Araştırmanın verilerini toplama sürecinde öncelikle araştırmanın amacı ve içeriği hakkında katılımcı ergenlere ve ailelerine bilgi verilmiştir.

Benmerkezcilik ölçeğinin uygulama süreci ve içeriği konusunda ebeveynler ‘‘Veli İzin Formu’’ ile bilgilendirilmiştir. Ayrıca ergenlerden daha detaylı bilgi almak amacıyla sosyo-demografik bilgi formunu eksiksiz bir şekilde doldurmaları gerektiği bilgisi verilmiştir. İstanbul Üsküdar İlçesinde bulunan Hacı Sabancı Anadolu Lisesi, Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesi (Nitelikli Lise), Zeynep Kamil Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Üsküdar Anadolu İmam Hatip Lisesi’ne devam eden 14-18 yaş grubu toplam 320 ergene araştırmacı tarafından ulaşılmış ve ailelerinden onay alınarak çalışma gönüllülük esası ile yürütülmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS 22 paket programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin öncelikle normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için basıklık ve çarpıklık değerleri hesaplanmıştır. Maddeler içi ölçeklerden elde edilen çarpıklık ve basıklık değerlerinin +3 ile -3 arasında olması normal dağılım için yeterli görülmektedir. Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyut puanlarının çarpıklık ve basıklık değerleri -3 ile +3 arasında olduğundan normal dağılıma uygun olduğu belirlenmiştir. Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyut puanlarının sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterme durumu parametrik olan test tekniklerinden t testi ve ANOVA testleri ile analiz edilmiştir.

Tablo 3’de Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyut puanlarına ait betimsel istatistikler yer almaktadır.

Tablo 3. Benmerkezcilik Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarına Ait Betimsel İstatistikler

	n	Minimum	Maximum	Ortalama	ss	Çarpıklık	Basıklık
Eşsizlik	320	5.0	25.0	15.00	3.89	-.039	-.293
Benlik odağı	320	5.0	25.0	16.81	3.86	-.468	.533
Hayali seyirci	320	5.0	25.0	14.65	4.28	.018	-.388
Benmerkezcilik Ölçeği	320	15.0	75.0	46.46	9.64	-.261	.292

Tablo 3 incelendiğinde Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyut puanlarından elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri +3 ile -3 arasında olduğundan normallik sağlanmış olup verilerin analizinde parametrik olan t testi ve anova testi teknikleri kullanılmıştır.

Gruplar arası farklılık incelenirken; anlamlılık seviyesi olarak .05 kullanılmış olup $p < .05$ olması durumunda gruplar arası anlamlı farklılığın olduğu, $p > .05$ olması durumunda ise gruplar arası anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde, çalışmada elde edilen verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu çalışmada İstanbul Üsküdar İlçesinde bulunan liselerde öğrenim gören 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyleri belirlenerek, sosyo-demografik değişkenlere göre değişip değişmediği araştırılmıştır.

Tablo 4’de araştırmaya katılan ergenlerin yaşına göre Benmerkezcilik Ölçeğine ilişkin ANOVA testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.Araştırmaya Katılan Ergenlerin Yaşına göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Benmerkezcilik ölçeği	Yaş	N	Ort.	SS	F	p
Eşsizlik	14	65	14.89	3.78	.790	.500
	15	79	14.53	3.86		
	16	94	15.44	4.10		
	17-18	82	15.02	3.79		
Benlik Odağı	14	65	16.88	3.61	.824	.481
	15	79	16.47	3.84		
	16	94	16.60	3.88		
	17-18	82	17.34	4.07		
Hayali Seyirci davranışı	14	65	14.63	3.58	.305	.822
	15	79	14.68	4.81		
	16	94	14.94	4.81		
	17-18	82	14.32	3.62		
Benmerkezcilik Ölçeği	14	65	46.40	8.41	.272	.846
	15	79	45.68	9.79		
	16	94	46.97	10.79		
	17-18	82	46.68	9.11		

* $p>0,05$

Araştırmaya katılan ergenlerin yaşları ile benmerkezcilik ölçeği alt boyutlarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($p>.05$). Anlamlı farklılık bulunamayan bu değişkende eşsizlik alt boyutunda 16 yaşında olanların ortalamalarının (15.44), benlik odağı alt boyutunda 17-18 yaşında olanların ortalamalarının (17.34), hayali seyirci davranışı alt boyutunda 16 yaşında olanların ortalamalarının (14.94) ve benmerkezcilik ölçeği toplam puan ortalamasında 16 yaşında olanların ortalamalarının (46.97) diğer yaşların ortalamalarından yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5'te araştırmaya katılan ergenlerin cinsiyetine göre Benmerkezcilik leğine ilişkin t testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Cinsiyetine Göre Benmerkezcilik leğine İlişkin t Testi Sonuçları

Benmerkezcilik leği	Cinsiyet	N	Ort.	SS	t	p
Eşsizlik	Kız	131	15.66	3.34	2.575	.010
	Erkek	189	14.53	4.18		
Benlik Odağı	Kız	131	17.53	3.30	2.781	.006
	Erkek	189	16.32	4.15		
Hayali Seyirci Davranışı	Kız	131	15.12	4.24	1.635	.103
	Erkek	189	14.33	4.30		
Benmerkezcilik Toplam	Kız	131	48.31	8.60	2.893	.004
	Erkek	189	45.18	10.12		

***p<0,05**

Katılımcı ergenlerin cinsiyetleri ile benmerkezcilik leği alt boyutlarına bakıldığında kız ve erkek öğrenciler arasında eşsizlik alt boyutu açısından anlamlı farklılık bulunmuştur ($t=2.575$, $p<.05$). Kızların eşsizlik puan ortalamasının (15.66) erkeklerin puan ortalamasına (14.53) göre yüksek olduğu görülmektedir. Kız ile erkek öğrenciler arasında Hayali Seyirci davranışı açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($t= 1.685$, $p>.05$). Benlik Odağı alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=2.781$, $p<.05$). Kızların benlik odağı puan ortalaması (17.53) erkeklerin puan ortalamasına (16.32) göre daha yüksektir. Kız ile erkek öğrenciler arasında Benmerkezcilik leği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($t=2.893$, $p<.05$). Kızların puan ortalaması 48,31 iken erkeklerin ortalaması 45,18'dir.

Tablo 6’da araştırmaya katılan ergenlerin okul türüne göre Benmerkezcilik Ölçeğine ilişkin ANOVA testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Okul Türüne Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Benmerkezcilik ölçeği	Okul türü	n	Ort.	SS	F	p
Eşsizlik	Anadolu Lisesi	80	15.08	3.83	4.486	.004
	Nitelikli A. L.	73	13.74	3.97		
	İmam Hatip Lisesi	84	15.04	4.40		
	Meslek Lisesi	83	15.99	3.00		
Benlik Odağı	Anadolu Lisesi	80	16.85	3.63	4.609	.004
	Nitelikli A. L.	73	15.66	4.00		
	İmam Hatip Lisesi	84	16.69	4.05		
	Meslek Lisesi	83	17.92	3.51		
Hayali Seyirci Davranışı	Anadolu Lisesi	80	14.71	4.17	4.674	.003
	Nitelikli A. L.	73	13.11	3.67		
	İmam Hatip Lisesi	84	15.13	4.36		
	Meslek Lisesi	83	15.47	4.54		
Benmerkezcilik Ölçeği	Anadolu Lisesi	80	46.64	9.71	7.061	.000
	Nitelikli A. L.	73	42.51	9.67		
	İmam Hatip Lisesi	84	46.86	9.49		
	Meslek Lisesi	83	49.37	8.64		

*p<0,05

Katılımcı ergenlerin okul türü ve Eşsizlik alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır (p<.05). Okul türü Anadolu Lisesi olanların puan

ortalaması 15.08; okul türü Nitelikli Anadolu Lisesi olanların ortalaması 13.74; okul türü İmam hatip Lisesi olanların ortalaması 15.04; okul türü Meslek Lisesi olanların ortalaması 15.99 olarak saptanmıştır. Buna göre okul türü Meslek Lisesi olanların Eşsizlik puan ortalaması en yüksek iken Nitelikli Anadolu Lisesine devam edenlerin ortalaması en düşüktür.

Araştırmaya katılan ergenlerin okul türü ile Benlik Odağı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<.05$). Anadolu Lisesine devam eden ergenlerin puan ortalaması 16.85; Nitelikli Anadolu Lisesine devam edenlerin puan ortalaması 15.66; İmam Hatip Lisesine devam edenlerin puan ortalaması 16.69; Meslek Lisesine devam edenlerin puan ortalaması ise 17.92'dir. Buna göre Meslek Lisesine devam edenlerin Benlik Odağı puan ortalaması en yüksek iken sınavla alınan Anadolu Lisesine devam edenlerin ortalaması en düşüktür.

Okul türü farklı olan ergenler arasında Hayali seyirci açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<.05$). Okulu Anadolu Lisesi olan ergenlerin puan ortalaması 14.71; Nitelikli Anadolu Lisesi olan ergenlerin ortalaması 13.11; İmam Hatip Lisesi olanların ortalaması 15.13; Meslek Lisesi olan ergenlerin puan ortalaması 15.47 olarak tespit edilmiştir. Buna göre okulu Meslek Lisesi olanların Hayali Seyirci Davranışı puan ortalaması en yüksek iken Nitelikli Anadolu Lisesi olanların ortalaması en düşüktür.

Katılımcı ergenlerin okul türü ile Benmerkezcilik Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<.05$). Anadolu Lisesine devam edenlerin puan ortalaması 46.64; Nitelikli Anadolu Lisesine devam edenlerin puan ortalaması 42.51; İmam Hatip Lisesine devam edenlerin puan ortalaması 46.86; Meslek Lisesine devam edenlerin puan ortalaması 49.37'dir.

Tablo 7’de araştırmaya katılan ergenlerin sınıfına göre Benmerkezcilik leğine ilişkin ANOVA testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Sınıfına Göre Benmerkezcilik leğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Benmerkezcilik leği	Sınıf	N	Ort.	SS	F	p
Eşsizlik	9. sınıf	75	14.55	3.88	.456	.713
	10. sınıf	81	15.05	3.82		
	11. sınıf	85	15.20	4.26		
	12. sınıf	79	15.15	3.59		
Benlik Odağı	9. sınıf	75	16.91	3.71	.509	.676
	10. sınıf	81	16.46	3.97		
	11. sınıf	85	16.72	3.71		
	12. sınıf	79	17.19	4.10		
Hayali Seyirci davranışı	9. sınıf	75	14.05	3.85	2.140	.095
	10. sınıf	81	15.62	4.66		
	11. sınıf	85	14.66	4.62		
	12. sınıf	79	14.23	3.77		
Benmerkezcilik leği	9. sınıf	75	45.51	8.66	.378	.769
	10. sınıf	81	47.12	10.04		
	11. sınıf	85	46.58	10.55		
	12. sınıf	79	46.57	9.16		

***p>0,05**

Katılımcı ergenlerin sınıf düzeyleri ile benmerkezcilik leği alt boyutlarına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>.05$). Anlamlı farklılık bulunamayan değişkende Eşsizlik alt boyutunda 11. Sınıfta olanların ortalamasının (15.20), Benlik Odağı alt boyutunda 12. Sınıfta olanların ortalamasının (17.19), Hayali Seyirci davranışı alt boyutunda 10. Sınıfta olanların ortalamasının (15.62), Benmerkezcilik leği toplam puanında 10. Sınıfta olanların ortalamasının (47.12) diğer sınıflara göre yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 8’de araştırmaya katılan ergenlerin kardeş sayısına göre Benmerkezcilik leğine ilişkin ANOVA testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Kardeş Sayısına Göre Benmerkezcilik leğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Benmerkezcilik leği	Kardeş sayısı	n	Ort.	SS	F	p
Eşsizlik	1	87	15.06	4.36	.420	.739
	2	118	15.24	3.66		
	3	80	14.61	3.65		
	4 /fazla	35	14.91	4.07		
Benlik Odağı	1	87	16.26	3.89	1.161	.325
	2	118	16,78	3.49		
	3	80	17.16	4.40		
	4 /fazla	35	17.49	3.67		
Hayali Seyirci davranışı	1	87	13.61	4.44	2.421	.066
	2	118	14.98	4.11		
	3	80	15.06	4.30		
	4 /fazla	35	15.20	4.15		
Benmerkezcilik leği	1	87	44.93	10.66	1.058	.367
	2	118	47.00	8.56		
	3	80	46.84	9.92		
	4/ fazla	35	47.60	9.72		

***p>0,05**

Araştırmaya katılan ergenlerin kardeş sayısı ile Benmerkezcilik leği ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$). Ancak ortalamalar ele alındığında Eşsizlik alt boyutunda kardeş sayısı 2 olanların en yüksek ortalamaya (15.24) sahip oldukları görülmektedir. Bunun yanı sıra kardeş sayısı 4 ve daha fazla olanların Benlik Odağı alt boyutunda (17.49). Hayali Seyirci davranışı alt boyutunda (15.20) ve Benmerkezcilik leği toplam puanında (47.60) en yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 9’da araştırmaya katılan ergenlerin doğum sırasına göre Benmerkezcilik leğine ilişkin ANOVA testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Doğum Sırasına Göre Benmerkezcilik leğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Benmerkezcilik leği	Doğum sırası	n	Ort.	SS	F	
					F	p
Eşsizlik	İlk ocuk	144	15.01	3.89	.003	.997
	Ortanca/ortancalardan biri	72	14.97	4.22		
	Son ocuk	104	14.99	3.70		
Benlik Odağı	İlk ocuk	144	17.13	3.88	.894	.410
	Ortanca/ortancalardan biri	72	16.54	4.26		
	Son ocuk	104	16.56	3.55		
Hayali Seyirci	İlk ocuk	144	14.26	4.68	1.112	.330
	Ortanca/ortancalardan biri	72	14.88	3.66		
	Son ocuk	104	15.04	4.10		
Benmerkezcilik leği	İlk ocuk	144	46.41	10.35	.013	.987
	Ortanca/ortancalardan biri	72	46.39	9.37		
	Son ocuk	104	46.59	8.86		

***p>0,05**

Araştırmaya katılan ergenlerin doğum sırası ile Benmerkezcilik leği ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır (p>.05). Anlamlı farklılık bulunamayan bu değişkende benmerkezcilik leği toplam ve alt boyut puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Tablo 10’da araştırmaya katılan ergenlerin anne öğrenim durumuna göre Benmerkezcilik Ölçeğine ilişkin ANOVA testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 10. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Anne Öğrenim Durumuna Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Benmerkezcilik Ölçeği	Anne eğitim durumu	n	Ort.	SS	F	p
Eşsizlik	İlkokul	69	15.74	3.83	1.015	.400
	Ortaokul	75	14.64	4.06		
	Lise	94	14.87	3.57		
	Üniversite	64	15.03	4.18		
	Lisansüstü	18	14.17	3.99		
Benlik Odağı	İlkokul	69	17.90	3.46	3.168	.014
	Ortaokul	75	17.09	3.81		
	Lise	94	16.41	4.15		
	Üniversite	64	16.47	3.69		
	Lisansüstü	18	14.78	3.69		
Hayali Seyirci	İlkokul	69	15.59	4.25	2.382	.051
	Ortaokul	75	14.72	4.33		
	Lise	94	14.76	4.27		
	Üniversite	64	14.02	4.26		
	Lisansüstü	18	12.50	3.63		
Benmerkezcilik Ölçeği	İlkokul	69	49.23	8.67	2.912	.022
	Ortaokul	75	46.45	9.68		
	Lise	94	46.04	9.68		
	Üniversite	64	45.52	10.01		
	Lisansüstü	18	41.44	9.38		

***p<0,05**

Annesinin eğitim durumu farklı olan ergenler arasında Benlik Odağı alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<.05$). Annesi İlkokul mezunu olanların puan ortalaması 17.90; Ortaokul mezunu olanların ortalaması 17.09; Lise mezunu olanların ortalaması 16.41; Üniversite mezunu olanların ortalaması 16.47; Lisansüstü mezunu olanların ortalaması 14.78 olarak tespit edilmiştir. Buna göre annesi İlkokul mezunu olanların Benlik Odağı puan ortalaması en yüksek iken Lisansüstü mezunu olanların ortalaması en düşüktür.

Annesinin eğitim durumu farklı olan ergenler arasında Eşsizlik ve Hayali Seyirci Davranışı alt boyutları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>.05$).

Annesinin eğitim durumu farklı olan ergenler arasında Benmerkezcilik Ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < .05$). Annesi İlkokul mezunu olanların puan ortalaması 49.23; Ortaokul mezunu olanların ortalaması 46.65; Lise mezunu olanların ortalaması 46.04; Üniversite mezunu olanların ortalaması 45.52; Lisansüstü mezunu olanların ortalaması 41.44 olarak saptanmıştır. Buna göre annesi İlkokul mezunu olanların Benmerkezcilik Ölçeği puan ortalaması en yüksek iken eğitim düzeyi arttıkça ortalama düşmektedir.

Tablo 11’de araştırmaya katılan ergenlerin baba öğrenim durumuna göre Benmerkezcilik Ölçeğine ilişkin ANOVA testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 11. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Baba Öğrenim Durumuna Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

Benmerkezcilik ölçeği	Baba eğitim durumu	n	Ort.	SS	F	p
Eşsizlik	İlkokul	45	15.27	3.49	.693	.597
	Ortaokul	64	14.52	3.86		
	Lise	96	15.34	3.93		
	Üniversite	92	14.72	3.96		
	Lisansüstü	23	15.48	4.39		
Benlik Odağı	İlkokul	45	18.62	3.45	3.679	.006
	Ortaokul	64	16.28	3.76		
	Lise	96	16.99	4.16		
	Üniversite	92	16.12	3.65		
	Lisansüstü	23	16.78	3.63		
Hayali Seyirci	İlkokul	45	15.60	3.79	1.633	.166
	Ortaokul	64	15.34	4.50		
	Lise	96	14.50	4.48		
	Üniversite	92	13.99	3.98		
	Lisansüstü	23	14.17	4.70		
Benmerkezcilik Ölçeği	İlkokul	45	49.49	7.91	1.845	.120
	Ortaokul	64	46.14	9.56		
	Lise	96	46.83	10.28		
	Üniversite	92	44.83	9.52		
	Lisansüstü	23	46.43	9.87		

* $p < 0,05$

Araştırmaya katılan ergenlerin babalarının eğitim durumu ile Benmerkezcilik Ölçeği ve eşsizlik, hayali seyirci alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$). Baba öğrenim durumu ile benlik odağı alt boyutu arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p < .05$). Benlik Odağı alt boyutunda babası İlkokul

mezunu olanların (18.62) ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 12’de araştırmaya katılan ergenlerin ebeveyn birliktelik durumuna göre Benmerkezcilik Ölçeğine ilişkin t testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 12. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ebeveyn Birliktelik Durumuna Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin t Testi Sonuçları

Benmerkezcilik ölçeği	Ebeveyn birliktelik durumu	n	Ort.	SS	t	p
Eşsizlik	Birlikte	289	14.97	3.89	-.393	.695
	Ayrı	31	15.26	3.96		
Benlik Odağı	Birlikte	289	16.75	3.92	-.920	.358
	Ayrı	31	17.42	3.32		
Hayali Seyirci Davranışı	Birlikte	289	14.67	4.17	.231	.817
	Ayrı	31	14.48	5.30		
Benmerkezcilik Ölçeği	Birlikte	289	46.39	9.51	-.424	.672
	Ayrı	31	47.16	10.88		

* $p > 0,05$

Anne babasının birliktelik durumu farklı olan ergenler arasında Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyut puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > .05$). Ancak anlamlı farklılık olmayan bu değişkenin puan ortalamasına bakıldığında Eşsizlik alt boyutunda anne-babası ayrı olanların puan ortalamasının (15.26); Benlik Odağı alt boyutunda anne –babası ayrı olanların puan ortalamasının (17.42); Hayali Seyirci Davranışı alt boyutunda anne-babası birlikte olanların puan ortalamasının (14.67) ve Benmerkezcilik Ölçeğinde anne –babası ayrı olanların puan ortalamasının (47.16) yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 13'te araştırmaya katılan ergenlerin ebeveyn aylık gelir durumuna göre Benmerkezcilik Ölçeğine ilişkin t testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 13. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Ebeveyn Aylık Gelir Durumuna Göre Benmerkezcilik Ölçeğine İlişkin t Testi sonuçları

Benmerkezcilik ölçeği	Ebeveyn aylık geliri	n	Ort.	SS	t	p
Eşsizlik	3000 TL ve daha az	154	15.17	3.88	.761	.448
	3000 TL üzeri	166	14.84	3.91		
Benlik Odağı	3000 TL ve daha az	154	17.23	3.92	1.886	.060
	3000 TL üzeri	166	16.42	3.78		
Hayali Seyirci Davranışı	3000 TL ve daha az	154	15.01	4.53	1.450	.148
	3000 TL üzeri	166	14.32	4.02		
Benmerkezcilik Ölçeği	3000 TL ve daha az	154	47.42	9.47	1.709	.088
	3000 TL üzeri	166	45.58	9.74		

***p>0,05**

Katılımcı ergenlerin ebeveyn gelir durumu ile Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>.05$). Anlamlı farklılık bulunmayan bu değişkenin puan ortalamaları incelendiğinde ebeveyn gelir durumu 3000TL ve daha az olanların puan ortalamasının Eşsizlik alt boyutunda 15.17; Benlik Odağı alt boyutunda 17.23; Hayali Seyirci Davranışı alt boyutunda 15.01; Benmerkezcilik ölçeği toplam puanında 47.42 olarak ebeveyn gelir durumu 3000 TL üzeri olanlara göre yüksek olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Bu bölümde; araştırma sonucunda elde edilen bulgular, araştırma ile ilgili elde edilen bulgular, literatür çerçevesinde tartışılmış ve yorumlanmıştır. Buna göre, ergenlerin sosyo-demografik özellikleri ile benmerkezcilik düzeyleri arasındaki ilişkileri dikkate alınarak araştırma bulguları tartışılmıştır.

H1. 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini yaş etkiler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre 14-18 yaş grubu ergenlerin yaş durumu ile benmerkezcilik ölçeği alt boyutlarına bakıldığında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Irmak ve Ark. (2018), üniversite öğrencilerinde, demografik özellikler, ebeveyn özellikleri, akran özellikleri ve benmerkezciliğin risk alma davranışı ile ilişkisini incelemek amacıyla yapılan çalışmada 18 ve 25 yaş arasında değişen 410 üniversite öğrencisi dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda yaş ile hayali seyirci arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Yaş arttıkça hayali seyirci davranışının azaldığı saptanmıştır.

Sevim ve Ark. (2019), farklı gelişim dönemindeki bireylerin akılcı olmayan inançlarının ve ergen benmerkezciliğinin yaş ve cinsiyete göre değişip değişmediğinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmaya ortaokul, lise ve üniversitenin çeşitli sınıflarında okuyan 747 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların kişisel söylemlerine sahip olma düzeylerinin, içinde buldukları gelişim dönemine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Bu araştırma sonucu araştırma bulgularımız ile benzerlik göstermemektedir. Ancak söz konusu çalışmada hayali seyirci davranış düzeyi ile yaş arasında anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Elkind (1967), yaptığı çalışmada hayali seyirci ve kişisel efsane yapılarının, soyut düşünme becerilerinin kazanılmaya başlandığı ön ergenlik döneminde (yaklaşık olarak 11-12 yaşlarında) ortaya çıktığını öne sürmüştür. Ön ergenlik dönemi boyunca zaman zaman en üst düzeye çıkan benmerkezcilik, soyut düşünme becerilerinin kazanılmaya başlandığı orta ergenlik dönemi olan 15-16 yaşlarında azalmaya başladığını saptamıştır.

Frankenberger (2000), Kelly, Jones ve Adams (2002), Peterson ve Roscoe (1991), Schwartz ve Ark. (2008) yaptıkları çalışmalarda benmerkezciliğin geç ergenlik döneminde sanıldığı gibi azalmadığı, hatta beliren yetişkinlik yılları boyunca devam edebileceğini saptamışlardır.

Levpucek ve Videc (2008), tarafından yapılan çalışmada ön ve ileri ergenlik dönemindeki ergenlerin hayali seyirci düşüncesi ile meşgul olma düzeylerinin birbiriyle aynı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Slipupaité ve Seibokaité (2009), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise; kişisel efsane düşüncesinin bir türü olan ergenlerin her şeye güçlerinin yetebileceğine ilişkin inançlarının orta ergenlik döneminde, ön ergenlik döneminden daha yüksek olduğu, ancak dönemin ilerleyen evrelerinde bu düşüncenin azalmadığı, aksine sabit bir şekilde devam ettiği saptanmıştır.

Peterson ve Roscoe (1991), Rycek ve Ark. (1998), Schwartz ve Ark. (2008) yaptıkları araştırma sonuçlarına göre üniversiteye yeni başlayan öğrencilerde benmerkezcilik düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak bu durumu üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin içinde buldukları yeni ve zorlayıcı geçiş dönemi ile açıklamışlardır.

Frankenberger (2000), yaptığı çalışmada benmerkezli düşünme özelliğinin sadece ergenlik dönemine özgü olmayabileceğine ve diğer gelişim dönemlerinde de görülebileceğini öne sürmüştür ve ergenlik, genç yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik dönemindeki bireylerin benmerkezli düşünme özelliklerini karşılaştırmıştır. Araştırma sonucundaki bulgular benmerkezci düşünme özelliğinin ilk yetişkinlik dönemine kadar uzayabileceği hatta orta yetişkinlik yıllarına kadar devam etme özelliğinde olduğunu ortaya koymuştur.

Alan yazınında yapılan çalışmalar ile araştırma bulgularında ergenlerin yaşa göre Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmamasının nedeni olarak örneklem grubundaki yaş dağılımının homojen olmasından ve ergenlerin bilişsel beceri düzeyinin birbirine çok yakın özellikte olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

H2. 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini cinsiyet etkiler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre 14-18 yaş grubu ergenlerin cinsiyet durumu ile eşsizlik ve benlik odağı alt boyutları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Hayali seyirci alt boyutu ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Buna göre kızların Benmerkezcilik Ölçeği puan ortalaması daha yüksektir.

Güney (2013), farklı liselere devam eden 905 ergen ile yaptıkları araştırmada; ergenlerde risk alma davranışlarının belirlenmesi ve risk alma davranışlarının benmerkezlilik, akran baskısı ve sosyo ekonomik değişkenler açısından incelediği araştırması sonucunda yeniden kişisel söylence ölçeğinin biriciklik ve tam güçlülük alt boyutları ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Yine bu araştırma sonucuna bakıldığında yeniden hayali seyirci düzeyleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık saptanmıştır. Araştırma sonucu araştırma bulgularımızdan eşsizlik ve benlik odağı alt boyutu sonuçları ile benzerlik gösterirken hayali seyirci alt boyutu sonuçları ile farklılık göstermektedir.

Irmak ve Ark. (2018), 18 ve 25 yaş arasında değişen 410 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada; üniversite öğrencilerinin risk alma davranışlarının yordayıcılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda kişisel söylence düzeyi yüksek olanların risk alma davranış düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda erkeklerin risk alma davranışının yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda erkeklerin kişisel söylence düzeyinin yüksek olduğu düşünülebilir. Bu araştırma sonucu araştırma bulgularımız ile benzerlik göstermektedir.

Sevim ve Ark. (2019), ortaokul, lise ve üniversitenin çeşitli sınıflarında okuyan 747 öğrenci ile yaptığı araştırmada; farklı yaşlardaki gençlerin benmerkezlilik eğilimleri ve akılcı olamayan inançlarının karşılaştırılmasının yapıldığı araştırması sonucunda kadınların kişisel söylence puan ortalamalarının yaş arttıkça azaldığı, erkeklerde ise yaşla birlikte ortalamalarının arttığı, beliren yetişkinlik döneminde olan erkeklerin kişisel söylence özellikleri ergenlik dönemindeki erkeklere göre bir miktar azalma olsa bile erenlik ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Benzer eğilim hayali seyirci puanlarında da belirlenmiştir. Araştırmanın sonucu araştırma bulgularımızla benzerlik göstermemektedir.

Elkind ve Bowen(1979), Goossens ve Ark. (2002), Greene ve Ark. (1996), Rycek ve Ark. (1998), Slipupaité ve Seibokaité (2009), yaptıkları çalışmalarda genellikle kadınların hayali seyirci düşüncesi ile meşgul olurken erkeklerin kişisel efsane düşüncesiyle daha fazla meşgul oldukları bulunmuştur.

Slipupaité ve Seibokaité (2009), yaptıkları çalışma sonucunda, 6. Sınıfta bulunan kızların hayali seyirci düşüncesi ile erkeklerden daha fazla meşgul oldukları, kişisel

efsane düşüncesinin ise 9. Sınıfta olan erkeklerde diğer gruplara oranla daha yaygın görüldüğünü bulmuşlardır.

Alberst, Elkind ve Ginsberg (2007), yapılan çalışmadan elde edilen bulgularda benzer şekilde, kişisel efsane düşüncesine bağlı incinmezlik algısının erkeklerde kadınlara oranla daha fazla olduğu bulunmuştur. Bu araştırma sonuçlarının araştırma bulgularımız ile örtüşmediği görülmektedir.

Araştırma bulgularında ergenlerin cinsiyete göre Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmasının nedeni olarak, kültürümüzde kadınların iletişime daha açık, sosyal olması ve kendilerini daha iyi ifade etmelerinin yanı sıra toplumsal cinsiyet rollerinin de bu özellikleri desteklemesinin hayali seyirci ve eşsizlik özelliğini etkileyebileceği düşünülmektedir. Türkiye’de erkeklerin daha geç olgunlaşmaları ve bireyselleşme durumunun daha geç edinilmesi de hayali seyirci ve eşsizlik özelliğinin anlamlı bir farklılık oluşmamasına neden olabileceği düşünülmektedir.

H3. 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini bulunduğu sınıf etkiler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre 14-18 yaş grubu ergenlerin sınıf düzeyi ile Benmerkezcilik Ölçeği alt boyutlarına bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır. Ancak Benmerkezcilik Ölçeği toplam puanda 10. Sınıfta olanların ortalamasının diğer sınıflara göre yüksek olduğu görülmektedir.

Alan yazını incelendiğinde yapılan araştırmalarda sınıf düzeyinin değişken olarak ele alınmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularında ergenlerin bulunduğu sınıfa göre Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmamasının nedeni olarak yaş ile paralel olması, sınıf içi yaş farkının olmaması ve bilişsel düzeyde yaşa bağlı olarak benzer özellikte olmaları düşünülmektedir.

H4. 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini bulunduğu okul etkiler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre 14-18 yaş grubu ergenlerin okul türü ile Benmerkezcilik Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Buna göre okulu Meslek Lisesi olan ergenlerin Benmerkezcilik Ölçeği puan ortalaması en yüksek iken, okulu Nitelikli Anadolu Lisesi olan ergenlerin ortalaması en düşüktür.

Alan yazınında yapılan araştırmalarda okul türü değişkeninin benmerkezcilik üzerine etkisinin ele alınmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularında ergenlerin bulunduğu okula göre Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmasının nedeni olarak; ergenlerin okul türünü belirleyen akademik bir sınava tabi tutulmalarından dolayı bilişsel yapılarındaki farklılık, nitelikli okullara devam eden ergenlerin zamanının çoğunu okul aktivitelerine ayırmalarına karşın meslek liselerine devam eden ergenlerin serbest zamanlarında herhangi bir aktiviteye yönelmeleri ya da akranları ile birlikte olması ve farklı ebeveyn tutumlarının olduğu düşünülmektedir.

H5. 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini kardeş sayısı etkiler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre 14-18 yaş grubu ergenlerin kardeş sayısı ile Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Ancak kardeş sayısı 4 ve daha fazla olanların Benmerkezcilik Ölçeği toplam puan ortalamasında en yüksek değere sahip olduğu tespit edilmiştir.

Literatürde yapılan araştırmaların sonuçları incelendiğinde kardeş sayısı değişkeninin benmerkezcilik düzeyi üzerine etkisinin ele alınmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularında ergenlerin doğum sırasına göre Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyutlarına göre anlamlı farklılık bulunmamasının nedeni olarak; örneklem grubunda yer alan ergenlerin çoğunluğunun bir ya da iki kardeşe sahip olması ve ebeveyn ilgisinin çok fazla bölünmeyip çocuca karşı ilgi ve bilgi birikimlerini aktarması elde edilen bulgularda farklılık çıkmamasına neden olabileceği düşünülmektedir.

H6. 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini doğum sırası etkiler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre 14-18 yaş grubu ergenlerin doğum sırası ile Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyut puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Buna göre doğum sırası benmerkezcilik düzeyini etkilememektedir.

Alan yazını incelendiğinde doğum sırası değişkeninin benmerkezcilik düzeyi üzerine etkisinin ele alınmadığı görülmektedir.

Araştırma bulgularında ergenlerin doğum sırasına göre Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmamasının nedeni olarak; örneklem grubunu oluşturan anne ve babaların genelinin eğitim düzeyinin lise ve üniversite olması çocuğa bakış açısını ve aile tutumlarını etkileyebileceği düşünülmektedir.

H7. 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini anne eğitim durumu etkiler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre 14-18 yaş grubu ergenlerin anne eğitim durumu ile Benmerkezcilik Ölçeği açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Buna göre annesi İlkokul mezunu olanların Benmerkezcilik Ölçeği puan ortalaması en yüksek iken, eğitim düzeyi arttıkça ortalama düşmektedir.

Irmak ve Ark. (2018), 18 ve 25 yaş arasında değişen 410 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada; üniversite öğrencilerinin risk alma davranışlarının yordayıcılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda kişisel söylence düzeyi yüksek olanların risk alma davranış düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ebeveyn eğitim düzeyi yüksek olanların risk alma davranışının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ebeveyn eğitim durumu yüksek olanların kişisel söylence düzeyinin yüksek olduğu düşünülebilir. Bu araştırma sonucu araştırma bulgularımız ile benzerlik göstermemektedir.

Araştırma bulgularında ergenlerin anne eğitim durumuna göre Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmasının nedeni olarak; araştırmaya katılan ergenlerin anneleri ile geçirilen sürenin niteliği, annelerin duygu durumlarını daha kolay yansıtmaları, artan eğitim düzeyi ile annelerin ergenlerin sık sık değişen duygusal tepkilerine karşı daha hoş görülü yaklaşması, annenin eğitim seviyesinin yükselmesi ile iş hayatında yer alması ve ergene daha fazla sorumluluk verilmesinin etkili olabileceği düşünülmektedir.

H8. 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini baba eğitim durumu etkiler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre 14-18 yaş grubu ergenlerin babasının eğitim durumu ile Benmerkezcilik Ölçeği benlik odağı alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır. Buna göre babası İlkokul

mezunu olanların Benlik Odağı puan ortalaması yüksek iken, Üniversite mezunu olanların ortalaması düşüktür.

Irmak ve Ark. (2018), 18 ve 25 yaş arasında değişen 410 üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada; üniversite öğrencilerinin risk alma davranışlarının yordayıcılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda kişisel söylene düzeyi yüksek olanların risk alma davranış düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Ebeveyn eğitim düzeyi yüksek olanların risk alma davranışının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda ebeveyn eğitim durumu yüksek olanların kişisel söylene düzeyinin yüksek olduğu düşünülebilir. Bu araştırma sonucu araştırma bulgularımız ile benzerlik göstermemektedir.

Araştırma bulgularında ergenlerin baba eğitim durumuna göre elde edilen sonuçların nedeni olarak araştırmaya katılan ergenlerin babaları ile geçirilen sürenin niteliği, günümüz şartlarında genel itibariyle babanın çalışması ve ergenlerin babaları ile geçirilen zamanın kısıtlı olması ve ataerkil toplum özelliğine sahip olunması sebebiyle babaların duygu durumlarını yansıtamaması şeklinde ifade edilebilir.

H9. 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini ebeveyn birliktelik durumu etkiler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre 14-18 yaş grubu ergenlerin ebeveyn birliktelik durumu ile Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyut puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Buna göre ebeveyn birliktelik durumu benmerkezcilik düzeyini etkilememektedir.

Ergen benmerkezciliği ile ilgili yapılan araştırmalarda ebeveyn birliktelik durumunun benmerkezcilik düzeyine etkisinin ele alınmadığı saptanmıştır.

Araştırma bulgularında ebeveyn birliktelik durumuna göre Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı farklılık bulunmamasının nedeni olarak; araştırmaya katılan ergenlerin ebeveynlerinin çoğunluğunun birlikte olmaları, lise ve üzeri eğitim seviyesine sahip olmaları, aile gelir durumlarının asgari ücret üzeri olması, gelişen toplumlarda ebeveynlerin daha bilinçli olması ve ayrılık durumunu çocuklarına azami düzeyde yansıtıyor olması düşünülebilir.

H10. 14-18 yaş grubu ergenlerin benmerkezcilik düzeyini ebeveyn aylık geliri etkiler.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre 14-18 yaş grubu ergenlerin ebeveyn gelir durumu ile Benmerkezcilik Ölçeği ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Buna göre sosyo-ekonomik durum benmerkezcilik düzeyini etkilememektedir.

Güney (2013), farklı liselere devam eden 905 ergen ile yaptıkları araştırmada; ergenlerde risk almanın içsel kaynaklarının belirlenmesi ve risk almanın içsel kaynaklarının benmerkezlilik, akran baskısı ve sosyo ekonomik değişkenler açısından incelediği araştırması sonucunda kişisel söylence düzeyi ile sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Sosyo-ekonomik düzey, kişisel söylence ve hayali seyirci arasındaki ilişkiler bakıldığında, kişisel söylence ve hayali seyirci ölçeklerinden orta sosyo-ekonomik düzeyde yer alan bireylerin yüksek puan aldığı saptanmıştır. Araştırma sonucu araştırma bulgularımız ile benzerlik göstermemektedir.

Araştırma bulgularında ergenlerin ebeveyn aylık gelir durumlarına göre anlamlı farklılık olmamasının nedeni olarak; örneklem grubunu oluşturan ailelerin çoğunluğunun asgari ücret üzerinde bir gelire sahip olması, ailelerin ekonomik durumlarının birbirine yakın olduğu ihtimali düşünüldüğünde ergenlere benzer imkanların sunuluyor olduğu düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmanın genel amacı; İstanbul Üsküdar İlçesinde öğrenim gören 14-18 yaş arası ergenlerin benmerkezcilik düzeylerinin sosyo-demografik özelliklere göre değişip değişmediğini belirlemektir.

Çalışmaya katılan ergenlerin benmerkezcilik düzeyleri; yaş, cinsiyet, okul türü, sınıf, kardeş sayısı, doğum sırası, anne baba eğitim durumu, ebeveyn birliktelik durumu ve ailenin gelir durumuna göre incelenmiştir.

Verilerin analizinde, SPSS 22.0 programı kullanılmış ve anlamlılık düzeyi 0.05 olarak belirlenmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular;

1. Araştırmaya katılan ergenlerin cinsiyetlerine göre benmerkezcilik düzeylerine bakıldığında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ergenlerin cinsiyetlerine göre benmerkezcilik alt boyut sonuçlarına bakıldığında eşsizlik ve benlik odağı alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilirken, hayali seyirci alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı farklılık saptanmamıştır. Kızların benmerkezcilik düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
2. Yapılan araştırma sonucunda çalışma grubunu oluşturan ergenlerin benmerkezcilik düzeyleri okul türüne göre değerlendirilmiş ve okul türü ile benmerkezcilik düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ergenlerin okul türü değişkenine göre benmerkezcilik alt boyut sonuçları incelendiğinde tüm alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Zeynep Kamil Mesleki ve Anadolu Teknik Lisesi'nde öğrenim gören ergenlerin benmerkezcilik düzeyinin, Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesi'nde (Nitelikli Anadolu Lisesi) öğrenim gören ergenlerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum bize bireyler arası bilişsel düzey farklılığının diğer gelişim alanlarına etkisini ifade etmektedir.
3. Araştırmaya katılan ergenlerin anne öğrenim durumuna göre benmerkezcilik düzeylerine bakıldığında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ergenlerin anne öğrenim durumuna göre benmerkezcilik alt boyutları ele alındığında benlik odağı ile anne öğrenim durumu arasında anlamlı farklılık tespit edilirken, eşsizlik ve hayali seyirci alt boyutlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır. Anne öğrenim durumu İlkokul mezunu olanların benmerkezcilik düzeyinin, anne öğrenim durumu Yüksek Lisans mezunu olanlardan daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bu sonuç bize annelerin ergenlik dönemindeki çocukları ile geçirdikleri zamanın kalitesinin önemini ifade etmektedir.

4. Araştırmaya katılan ergenlerin baba öğrenim durumuna göre benmerkezcilik düzeylerine bakıldığında benlik odağı alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Araştırmanın bu sonucu babaların bilinçli olmasının ergenlik dönemindeki bireyler üzerindeki olumlu etkisini ifade etmektedir.
5. Yapılan araştırma sonucunda çalışma gurubunu oluşturan 14-18 yaş arası ergenlerin yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, ebeveyn birliktelik durumu ve ebeveyn gelir durumu ile benmerkezcilik düzeyi arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ileride yapılacak araştırmalara ilişkin ve uygulamaya yönelik öneriler geliştirilmiştir;

Türkiye'deki gençlerde ergen gelişiminin doğal bir parçası olan benmerkezcilik düzeyinin sosyo-demografik açıdan karşılaştıran araştırmanın olmaması, bu araştırmanın yapılmasındaki önemli bir etmen olmuştur.

Ergenlik döneminde okula uyum, devamsızlık ve okul kurallarına uyma konusunda sorunlar yaşanmaktadır. Bu durum onların benmerkezci davranış eğiliminden kaynaklanıyor olabilir. Benmerkezcilik ile ilgili ergenlere yapılabilecek programlarla bu yöndeki sorunların önüne geçilebilir.

Bu çalışmada benmerkezcilik ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunamasa da araştırmanın daha geniş yaş aralığında yapılması yararlı olabilir.

Sınıf düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, baba öğrenim durumu, ebeveyn birliktelik durumu ve ebeveyn gelir durumunun benmerkezcilik düzeyine etkisinin olup olmadığını saptamak için sosyo-demografik özellikleri farklı olan gruplarla boylamsal çalışmalar yapılabilir.

Alan yazınındaki çalışmalarda ergen benmerkezciliğinin ergende risk alma faktörüne olan etkisi araştırılmıştır. Ve benmerkezciliği yüksek olan ergenlerin daha çok risk aldığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda ergen benmerkezcilik düzeyini etkileyen etmenler araştırılabilir.

Bu konuda yapılacak daha kapsamlı çalışmalar, günümüzde giderek artan ergenlik dönemi şiddet ve uygunsuz davranışların azaltılması yönünde alınacak önlemlere rehberlik edebilir.

Ergenlerin benmerkezcilik düzeyini artıran faktörlerin belirlenip ebeveynlerin çocuklarına karşı uygun tutum geliştirmelerine yönelik programlar hazırlanarak toplumsal olgunluk zemininde bu sürecin sağlıklı atlatılması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acuner, H. Y. (2004). 14-18 Yaş Arası Gençlerde Ahlaki Yargı Gelişimi ve Ahlak Eğitimi. Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Samsun.
- Adams, G. (2000). Adolescent development the essential readings. Oxford: Blackwell Publishers Ltd. UK.
- Adams, J. F. (1995). Ergenliği Anlamak. Ankara : İmge.
- Ahioglu-Lindberg, E. N. (2011). Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim. Kastamonu Eğitim Dergisi, 1-10.
- Akçınar, B., Baydar, N., & Kağıtcıbaşı, Ç. (2018). Erken Ergenlikte Ahlak Gelişimi: Bir Müdahale Araştırması. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 14(2), 153-169.
- Alberts, A., Elkınd, D., & Ginsber, S. (2007). The personal fable and risk- taking in early adolescence. Journal of Youth and Adolescence, 36 (1), 71-76.
- Andiç, S. (2013). Ergenlik Döneminde Zihni Meşgul Eden Konularla İlişkili Değişkenler: Bağlanma Tarzları, Öz-Şefkat ve Psikolojik Belirtiler. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.Ankara
- Arslan, G. (2012). Ortaöğretimde öğrenim gören ergenlerde Görülen Problem Davranışların Aile Sorunları ve Aileyapısı Açısından İncelenmesi.Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli
- Aşkun, D., & Çetin, F. (2017). Benmerkezcilik Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 18(5), 485-494.
- Atak, H. (2011). Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme. DergiPark/ Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3(1), 163-213.
- Avcı, M. (2006). Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 39-63.
- Aydın, B. (2019). Çocuk ve Ergen Psikolojisi. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Banerjee, S. C., Kathryn Greene, I. Y., Bagdasaro, Z., Choi, S. Y., & Magsamen-Conrad, K. (2015). Adolescent egocentrism and indoor tanning:is the relationship direct or mediated? Journal of Youth Studies, 18(3), 357-375.
- Bava, S., & Tapert, S. F. (2010). Adolescent Brain Development and the Risk fr Alcohol and Other Drug Problems. Neuropsychol Rev , 20, 398-413.
- Bayhan,P., & Artan, İ. (2004). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. İstanbul: Morpa .
- Bayhan, P., Işıltan, S. (2010). Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik İlişkilere Genel Bakış. Aile ve Toplum Dergisi, 33-44.
- Bayrakçı, Y. D. (2007). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulama. SAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, 198-210.
- Beaudoin, K., & Schonert-Reichl, K. (2006). Epistemic reasoning and adolescent egocentrism: Relations to internalizing and externalizing symptoms in problem youth. Journal of youth and adolescence, 35 (6), 999-1014.
- Bee, H., & Boyd, D. (2009). Çocuk Gelişim Psikolojisi. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Berk, L. E. (2013). Bebekler ve Çocuklar Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa. (Işıkoğlu Erdoğan, N. Çev.)Ankara: Nobel Akademi.

- Boonpleng, W., Park, C. G., Gallo, A. M., Corte, C., McCreary, L., & Bergren, M. D. (2013). Ecological Influences of Early Childhood Obesity: A Multilevel Analysis. *Western Journal of Nursing Research*, 35 (6), 742-759.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22(6), 723-742.
- Budak, Y., Kurt, D. G., & Kula, S. S. (2018). Bilişsel Gelişimde Farklı Bir Görüş Geliştiren Henry Wallon ve Jean Piaget'nin Görüşlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* ISSN: 1302-8944, 415-436.
- Bundak, R., Darendeliler, F., Günöz, H., Bas, F., Saka, N., & Neyzi, O. (2008). Puberty and Pubertal Growth in Healthy Turkish Girls: No evidence for secular trend. *J Clin Res Ped Endo* , 8-14.
- Burger, J. M. (2006). KİŞİLİK Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri. (İ. D. Erguvan Sarıoğlu, Çev.) İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Kardeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara : Pegem Akademi.
- Can, F. E. (2007). Edirne Şehir Merkezindeki Lise Öğrencilerinde Riskli Sağlık Davranışlarının Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi. Edirne.
- Çakmak, D. A., & Demirbaş, E. A. (2018). Gelişim Kuramları. 85-106. Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Çelen, P. D. (2011). Ergenlik ve Genç Yetişkinlik . İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Çelik, E., & Güzel, H. Ş. (2018). Ergenlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ile Mükemmeliyetçilik Arasındaki İlişki: Benlik Saygısının Aracı Rolü . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 235-256.
- Çetin, F. Ç., Canat, S., Kılıç, E. Z., Şenol, S., Rugancı, N., Öncü, B., . . . Avcı, A. (2004). Ergen ve Ruh Sağlığı Sorunları Durum Saptama Çalışması. Ankara: Türkiye Bilim Akademisi. TÜBA.
- Çiftçi, N. (2003). Kohlberg'in Bilişsel Ahlak Gelişim Teorisi: Ahlak ve Demokrasi Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 43-77.
- Deniz, A. (2018). 11-15 Yaş Arası Bir Grup Ergende Akılcı Olmayan İnançların Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri İle İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Deniz, N. (2011). Liseye Devam Eden Ergenlerin Risk Alma Davranışları İle Mükemmeliyetçilik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya
- Derman, D. D. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitim Etkinlikleri ADÖLESAN SAĞLIĞI II, 19-21.
- Dinçel, E. (2006). Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Doğan, A. (2010). Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Akran Zorbalığının İncelenmesi. *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 149-162.
- Dolgun, K. G. (2014). Ergenlik Psikolojisi: Gelişim, İlişkiler ve Kültür. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Dubow, E., & Ippolito, M. (2010). Effects of Poverty and Quality of the Home Environment on Changes in the Academic and Behavioral Adjustment of Elementary School-Age Children. *Journal of Clinical Child Psychology*, 23(4), 401-412.
- Düzenli, T., Mumcu, S., & Özbilen, A. (2018). Gençlerin Psikososyal Yapılarına Uygun Açık Mekanlar Yaratma. *Social Sciences Studies Journal*, 4(14), 383-392.
- Elkind, D. (1967). Egocentrism in adolescence. *Child Development*, 38 (4), 1025-1034.

- Elkind, D. (1980). *Egocentrism in Adolescence*, Adolescent Behavior and Society. New York: Random House.
- Elkind, D., & Bowen, R. (1979). Imaginary audience behavior in children and adolescents. *Developmental Psychology*, 15(1), 38-44.
- Erdoğan, H. N. (2014). Ergenlik Döneminin Dini ve Toplumsal Gelişimi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 153-165.
- Ergenlik Psikolojisi. Antropolojik Yaklaşım: M. Mead, R. Benedict
[<https://ergenlikdonemi.wordpress.com/2011/08/06/antropolojik-yaklasim-m-mead-r-benedict/>]
[21.12.2019](https://ergenlikdonemi.wordpress.com/2011/08/06/antropolojik-yaklasim-m-mead-r-benedict/)
- Erikson, E. H. (2014). *İnsanın 8 Evresi*. (G. Akkaya, Çev.) İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Frankenberger, K. D. (2000). Adolescent egocentrism: A comparison among adolescents and adults. *Journal of Adolescence*, 23(3), 343-354.
- Galanaki, E. P. (2012). The imaginary audience and the personal fable: A test of Elkind's theory of adolescent egocentrism. *Psychology*, 3 (6), 457-466.
- Gander, M. J., & Gardner, H. W. (2015). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Ankara: İmge Kitapevi .
- Garbarino, J. (1977). The Human Ecology of Child Maltreatment: A Conceptual Model for Research. *Journal of Marriage and Family*, 39(4), 721-735.
- Garber, J., Weiss, B., & Shanley, N. (1993). Cognitions, depressive symptoms, and development in adolescents. *Journal of Abnormal Psychology*, 102(1), 47-57.
- Geçtan, E. (2012). *Psikanaliz ve Sonrası*. Metis Yayıncılık.
- Goossens, L., Beyers, W., Emmen, M., & Aken, M. V. (2002). The imaginary audience and personal fable: Factor analyses and concurrent validity of the "new look" measures. *Journal of Research on Adolescence*, 12(2), 193-215.
- Greene, K., Rubin, D., Hale, J., & Walters, L. (1996). The utility of understanding adolescent egocentrism in designing health promotion messages. *Health Communication*, 8(2), 131-152.
- Gül, S. K., & Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik Dönemi Sorunları ve Şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 79-101.
- Gündoğdu, Y. B. (2016). Psikanalitik Kişilik Kuramlarına Göre Gelişim ve Değişimin İmkânı. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkic*, 11(17), 373-404.
- Güney, C. (2018). 15-18 Yaş Arası Ergenlerde Beden İmgesi İle Sosyal Anksiyete Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Güney, N. (2007). Ergenlerde Risk Almanın İçsel Kaynaklarının Benmerkezlilik, Akran Baskısı, Sosyo-Ekonomik Düzey ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Gürel, R. (2014). Sosyal Pekitireçlerin ve Model Davranışlarının, Çocukların Ahlaki Yargılarının Şekillenmesindeki Etkisi (Bandura Örneği). *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 101-119.
- Gürses, İ., & Klavuz, M. A. (2011). Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklar Arası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi . *T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 153-166.
- [Irmak, T. Y., Kızıltepe, R., Gümüşten, D., Özkes, B. Ç. \(2018\). Üniversite Öğrencilerinde Risk Alma Davranışlarının Yordayıcıları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8\(51\), 29-52.](#)

- İnanç, B. Y., Bilgin, M., Kılıç Atıcı, M. (2017). *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karaman, N. G. (2013). Ergenlerde Risk Almanın İçsel Kaynaklarının Benmerkezcilik, Akran Baskısı, Sosyo-Ekonomik Düzey ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(2), 445-460.
- Kaşıkcı, Ş. (2014). *Ergenlik Döneminde Riskli Sağlık Davranışları*. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Kaynakçı, F. Z., & Mesutoğlu, C. (2018). Göçebe Mevsimlik Tarım İşçiliğinde Çocuklar: Ekolojik Sistem Yaklaşımına Dayalı Bir Değerlendirme. *Journal of Educational Sciences*, 116-126.
- Kelly, K., Jones, W., & Adams, J. (2002). Using the imaginary audience scale as a measure of social anxiety in young adults. *Educational and Psychological Measurement*, 62(5), 896-914.
- Kılıççı, Y. (2006). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 231-256.
- Körük, S. (2016). Ergenlerde Riskli Davranışların Güvensiz Bağlanma ve Algılanan Sosyal Destek Tarafından Yordanmasında Psikolojik Belirtilerin Aracı Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Kulaksızoğlu, A. (2018). *Ergenlik Soyallaşma ve Ahlak Gelişimi*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Lapsley, D. K. (1993). Toward an integrated theory of adolescent ego development: The "new look" at adolescent egocentrism. *American Journal of Orthopsychiatry*, 63(4), 562-571.
- Levpuscek, M., & Videc, M. (2008). Psychometric properties of the social anxiety scale for adolescents (SASA) and its relation to positive imaginary audience and academic performance in Slovene adolescents. *Studia Psychologica*, 50(1), 49-65.
- Looft, W. (1973). Egocentrism and social interaction across the life span. *Psychological Bulletin*, 78(2), 73-92.
- Mallet, P., & Rodriguez-Tome, G. (1999). Social anxiety with peers in 9- to 14-year-olds. Developmental process and relations with self-consciousness and perceived peer acceptance. *European Journal of Psychology of Education*, 14(3), 387-402.
- Morsünbül, Ü. (2012). Ergenlikte Kimlik Statüleri ve Risk Alma Arasındaki İlişki. *Uluslararası Psikolojik Danışma ve Eğitim Konferansı*, 348-355. İstanbul.
- Muuss, R. E. (2006). *Theories of Adolescence*. New York: McGraw-Hill Publishers.
- Onwiebguzie, A. J., Collins, K. M., & Frels, R. K. (2013). Using Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory to frame quantitative, qualitative and mixed research. *International Journal of Multiple Research Methods*, 7(1), 2-8.
- Orhan, F. (2015). Ergenlerin Toplumsallaşmasına Dinin Etkisi: Sosyal Öğrenme Kuramı Açısından Bir Değerlendirme. IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi, Bildiriler Kitabı- I, 63-76.
- Orhan, R., & Ayan, S. (2018). Psiko- Motor ve Gelişim Kuramları Açısından Spor Pedagojisi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD)*, 8(2), 523-540.
- Özbakır, Z. (2015). *Ailesinde Diyabet Olan Geç Adölesanlar Sağlık Risklerinin Ne Kadar Farkındalar? Uzmanlık Tezi*. Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi. Ankara.
- Özcebe, H. (2002). Birinci Basamakta Adolesan Sorunlarına Yaklaşım. *Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD*. Ankara, 374-377.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi. *DergiPark/Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.

- Özer, S. A., Özer, M. K. (2019). Çocuklarda Motor Gelişim. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Parlaz, E. A., Tekgün, N., Öngel, K. (1999). Ergenlik Dönemi:Fiziksel Büyüme, Psikolojik ve Sosyal Gelişim Süreci. *Turkish Family Physician*, 3(4), 10-16.
- Peterson, K., & Roscoe, B. (1991). Imaginary audience behavior in older adolescent females. *Adolescence*, 26(101), 195-201.
- Rycek, R., Stuhr, S., Mcdermott, J., Benker, J., & Swartz, M. (1998). Adolescent egocentrism and cognitive functioning during late adolescence. *Adolescence*, 33(132), 745-749.
- Santrock, J. W. (2016). Yaşam Boyu Gelişim. (Ed: G. Yüksel). Ankara: Nobel.
- Santrok, J. W. (2017). Ergenlik. (Ed: D. M. Siyez). Ankara: Nobel .
- Sarıkaya, A. (2015). 14-18 Yaş Arası Ergenlerin Benlik Saygısı ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki.Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Schonert-Reichl, K. (1994). Gender differences in depressive symptomatology and egocentrism in adolescence. *The Journal of Early Adolescence*, 14(1), 49-65.
- Schwartz, P., Maynard, A., & Uzelac, S. (2008). Adolescent egocentrism: A contemporary view. *Adolescence*. 43(171), 441-448.
- Semerci, B. (2007). Ergen ve Ruh Sağlığı Aileler ve Ergenler İçin. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2013). Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Yargı.
- Sevim, S. A., Laçın, B. G., Önal, A. A., & Avşar, V. (2019). Farklı Yaşlardaki Gençlerin Benmerkezlilik Eğilimleri ve Akılcı Olmayan İnançlarının Karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 52(3), 687-714.
- Siyez, D. M., Aysan, F. (2007). Ergenlerde Görülen Problem Davranışların Psiko-Sosyal Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Açısından Yordanması. *Eğitim Fakültesi Dergisi*. 20, 145-171.
- Siyez, D. M. (2009). Ergenlerde Problem Davranışlar Okul Temelli Önleme Çalışmaları İle İlgili Uygulama Örnekleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Sliupaite, E., & Seibokaite, L. (2009). Phenomenon of adolescent egocentrism and it's changes during adolescence. *Educational Psychology*, 20, 29-37.
- Steinberg, L. (2007). Ergenlik. Ankara: İmge Kitapevi.
- Şahin, S. (2016). Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi. 83-122. Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, Ş., & Özçelik, Ç. Ç. (2016). Ergenlik Dönemi ve Sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 42-49.
- Takishima-Lacasa, J., Higa-Mcmillan, C., Ebesutani, C., Smith, R., & Chorpita, B. (2014). Self-consciousness and social anxiety in youth: The revised self-consciousness scales for children. *Psychological Assessment*, 26(4), 1292-1306.
- Taşçı, Y. (2013). Ergenlik Döneminde Bulunan (12-15 Yaş) Öğrencilerin Akademik Başarılarında Okulun Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırıkkale.
- Turner, J. S. (1996). *Encyclopedia of Relationships Across the Lifespan*. Landon: Greenwood Press.
- Ulusal, R. (2019). Ergenlik Döneminde Narsisizm, Dindarlık ve Sosyal Medya Tutumları İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Vartanian, L. R. (2000). Revisiting the imaginary audience and personal fable constructs of adolescent egocentrism: A conceptual review. . *Adolescence*, 35(140), 639-661.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk Psikolojisi*. 277-278. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yılmaz, G., Yılmaz, B., & Türk, N. (2010). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleklerine İlişkin Öz Yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi (Nevşehir İli Örneği). *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 12(2), 85-95.
- Yılmaz, T. (2000). *Ergenlerde Risk Alma Davranışlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayınları.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Onayı

info@uskudar.edu.tr

Altunizade Mah. Haluk Türksoy Sk. No:14, 34662 Üsküdar / İstanbul / Türkiye
Tel: +90 216 400 22 22 Faks: +90 216 474 12 56

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

SAYI: 61351342-/2019-241

26/04/2019

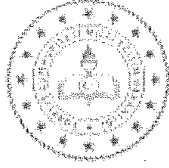
Sayın Prof.Dr. Nilgün SARP
(Sultan KARADEMİR)

Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulunun 25/04/2019 tarihinde yapılan 04 No.lu toplantısında "14-18 Yaş Arası Ergenlerde Benmerkezcilik Düzeyinin Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı araştırma projenizin kurum izni getirme koşulu ile şerhli olarak etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç. Dr. Cumhuri TAAŞ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik
Kurulu Başkanı

Ek 2. Milli Eğitim İzin Onayı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-10.01-E.16028068
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

04/09/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) 02.09.2019 tarihli ve 15772595 gelen evrak no'lu dilekçeniz.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 03.09.2019 tarihli tutanağı.

Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Sultan KARADEMİR'in "14-18 Yaş Arası Ergenlerde Benmerkezcilik Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi" konulu tezi kapsamında, Üsküdar İlçesi Hacı Sabancı Anadolu Lisesi, Üsküdar İmam Hatip Lisesi, Zeynep Kamil Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Hüseyin Avni Sözen Anadolu Lisesinde anket ve test uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

OLUR
<...>

Levent KILIÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü | Strateji Geliştirme Şb. Md.
Bimbirdirek Mh. İmran Öktem Cd. No:1 Sultanhamet - Fatih İstanbul

Elektronik Ağ: istanbul.meb.gov.tr
e-posta: ist.sgb34@gmail.com

Bilgi için: Dilek ALADAĞ
Tel: 0 (212) 455 04 00

Ek 3. Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU ÖRNEĞİ (BGOF)

ÇALIŞMANIN ADI: "14-18 Yaş Arası Ergenlerde Benmerkezcilik Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi"

Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir araştırmaya çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Eğer çalışmaya katılma kararı verirsiniz, **Çalışmaya Katılma Onayı Formu**'nu imzalayınız. Çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılmakta özgürsünüz. Çalışmaya katıldığınız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir.

ÇALIŞMANIN KONUSU VE AMACI :

Bu çalışmanın amacı 14-18 yaş arasındaki ergenlerde benmerkezcilik düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenip değerlendirilmesidir. Bu çalışmanın sonucunda, lisede eğitim gören ergenlerin benmerkezcilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından farklılık yaratıp yaratmadığını belirlemek amacıyla gerçekleştirilecektir.

ÇALIŞMA İŞLEMLERİ:

Bu çalışmaya katıldığınız takdirde size doldurmanız gereken iki adet form verilecektir. Bunlar araştırmacı tarafından hazırlanan, Kişisel Bilgi Formu ve standardize edilmiş olan Benmerkezcilik Ölçeğidir. Bu ölçek sizin benmerkezcilik düzeyinizi sorgulamaktadır. Tüm formları eksiksiz doldurmanız beklenmektedir.

ÇALIŞMAYA KATILMAMIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

Araştırma sonunda elde edilen bulgular ışığında ergenlerin benmerkezcilik düzeyine etki eden faktörlerin bilinmesinin gerek alan profesyonellerine, gerek eğitimcilere, gerekse ebeveynlere yol göstermesi açısından rehberlik edecek olan bu çalışmaya katkı sağlamış olacaksınız.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK

İsim soy isim veya şahsınızı deşifre edebilecek hiçbir bilgi kullanılmayacak ve açıklanmayacaktır.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAŞVURULACAK KİŞİLER :

1. Sultan KARADEMİR sultanorhan.1983@gmail.com 0543 413 9041

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartışım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

<i>Gönüllü Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Telefon:</i>		

<i>Vasi (var ise) Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Telefon:</i>		

<i>Araştırmacı² Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

1: Gönüllünün bilgilendirilme işlemine başından sonuna dek tanıklık eden kişi

2: Gönüllüyü araştırma hakkında bilgilendiren kişi

h

Ek.4 Benmerkezcilik Ölçeği

İFADELER	Hiç bir önemi yok	Kısmen önemli	Önemli	Sıklıkla önemli	Çok önemli
1. Beni gerçekten hiç kimsenin anlamayacağını kabul ederim.					
2. Ben olmanın neye benzediğini diğerlerinin bilmediği gerçeğini kabul ederim.					
3. Kendi fikirlerimle düşünebildiğimde çok iyi oluyorum.					
4. Diğerlerinin benimle ilgili ne düşündüklerini bilme konusunda iyiyimdir.					
5. Büyük başarılar ve diğerlerinin reaksiyonlarını aklıma getirme konusunda düş kurarım.					
6. Diğerlerine kendi duygu ve görüşlerimi açıklarım, böylelikle benim neye benzediğim konusunda fikir edinirler.					
7. Kendi duygu ve düşüncelerimi bilirim.					
8. Günün birinde çok paraya sahip olmayı ve insanların bana saygı duyacağını düşünürüm.					
9. Kendi duygularımı/hislerimi bilirim.					
10. Kendimi çok fazla düşünürüm.					
11. Benim başarıma ve başarısızlıklarına diğer insanların nasıl tepki gösterdiklerini anlamaya çalışırım.					
12. Eğer iki kişi bana doğru bakıyor ve benim hakkımda konuşurlarsa anlamaya çalışırım.					
13. Yaptığım şeyleri niçin yaptığımı daha iyi anlamak için diğer kişileri anlamaya çalışırım.					
14. Ben olmanın neye benzediğini diğer insanlara anlatmaya çalışırım.					
15. Sınıfa veya bir grup toplantısına geç kaldığımda insanların dikkatini çekmemeye çalışırım.					

Ek 5. Sosyodemografik Bilgi Formu

Bu çalışma İstanbul Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Bölümü'nde yürütülen yüksek lisans tezi için yapılmaktadır. Bu araştırmanın amacı 14-18 yaş arası ergenlerde benmerkezcilik düzeyinin bazı değişkenler açısından incelenmektedir. Araştırmadan elde edilen veriler yalnızca bu bilimsel çalışma için kullanılacak olup araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgileri gizli tutulacaktır. Sorulara eksiksiz, gerçekçi ve içtenlikle cevap vermeniz, bu araştırmanın amacına ulaşmasına katkıda bulunacaktır. Sorulara vereceğiniz cevaplarla yapacağınız değerli yardım ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Sultan KARADEMİR

Araştırmacı

Cinsiyet : Kadın Erkek

Yaş : 14 15 16 17 18

Kaçıncı Sınıfınız : 9 10 11 12

Kardeş Sayısı : 1 2 3 4/Daha Fazlası

Doğum Sırası : İlk Çocuk Ortanca/Ortancalardan Biri Son Çocuk

Anne Eğitim Durumu : İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Lisans Üstü

Baba Eğitim Durumu : İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Lisans Üstü

Anne- Baba Birliktelik Durumu : Birlikte Ayrı

Ailenin Aylık Geliri : 1000 TL 2000-3000TL 3000/Üzeri

Ek 6. Veli İzin Formu

VELİ İZİN FORMU

İstanbul Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Bölümü olarak yüksek lisans tezi kapsamında “14-18 Yaş Arası Ergenlerde Benmerkezcilik Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmayı yürütmekteyiz. Araştırmanın amacı 14-18 yaş arası ergenlerde benmerkezcilik düzeyinin bazı değişkenler açısından incelemektir. Bu amaçla çocuklarınızın bazı anketleri doldurmasına ihtiyaç duymaktayız.

Katılmasına izin verdiğiniz takdirde çocuğunuzun anketi okulda ders saatinde dolduracaktır. Çocuğunuzun cevaplayacağı soruların onun psikolojik gelişimine etkisi olmayacağından emin olabilirsiniz. Araştırmadan elde edilen veriler yalnızca bu bilimsel çalışma için kullanılacak olup araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgileri gizli tutulacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra çocuğunuz katılımıktan ayrılma hakkına sahiptir. Araştırma sonuçlarının özeti tarafımızdan okula ulaştırılacaktır.

Çocuklarınızın sorulara eksiksiz, gerçekçi ve içtenlikle cevap vermesi, bu araştırmanın amacına ulaşmasına katkıda bulunacaktır. Araştırma ile ilgili sorularınızı aşağıdaki e-posta adresini veya telefon numaralarını kullanarak bize yöneltebilirsiniz.

Saygılarımızla,

Tez Danışmanı; Prof. Dr. Nilgün SARP

Araştırma Öğrencisi; Sultan KARADEMİR

Tel: 0543 413 9041

e-posta: sultanorhan.1983@gmail.com

Lütfen bu araştırmaya katılma konusundaki tercihinizi aşağıdaki seçeneklerden size en uygun gelenin altına imzanızı atarak belirtiniz ve bu formu çocuğunuzla okula gönderiniz.

Araştırmada çocuğumun katılımcı olmasına;

İzin veriyorum

İzin vermiyorum

Veli Ad-Soyad:

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Sultan KARADEMİR

+90 (0543) 413 9041

sultanorhan.1983@gmail.com

ADRES : Küplüce Mah. Şemsibey 1. Sk. No:46/2 Üsküdar/İSTANBUL

DOĞUM YERİ / TARİHİ : Kırşehir/ 17.04.1983

MEDENİ DURUMU : Evli, iki çocuk annesi

EĞİTİM

Anadolu Üniversitesi
Eskişehir
Açıköğretim Fakültesi **2010-**
2012

Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü ön lisans eğitimini tamamladı.

Anadolu Üniversitesi
Eskişehir
Açıköğretim Fakültesi **2015-**
2017

Sosyoloji Bölümü lisans eğitimini tamamladı

PROFESYONEL TECRÜBE

M.E.B. Barbaros Özel Eğitim Uygulama Okulu
İstanbul
Özel Eğitim Öğretmeni **2018-**

HİZMET İÇİ EĞİTİM SERTİFİKALARI

Marmara Üniversitesi **İstanbul –**
2018
Pedagojik Formasyon Eğitim Programı Sertifikası

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı
Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü **İstanbul-**
2018

Ücretli Öğretmenler İçin Özel Eğitim Uygulamaları Sertifikası

Üsküdar Üniversitesi **İstanbul-**
2018

II.Uluslararası Katılımlı Çocuk Gelişimi ve Nörolojisi Kongresi katılım belgesi aldı.

Yıldız Teknik Üniversitesi **İstanbul-**
2018
Eğitim Fakültesi

Alan Eğitiminde Materyal Tasarlama Yarışması ve Sergisi katılım belgesi aldı.